

*žene u crnom
beograd*

Izveštaj

**Izveštaj – januar,
februar, mart i april
2023.**

Kao i do sada, donosimo kratak izveštaj o aktivnostima Žena u crnom u navedenom periodu a ukoliko vas zanimaju opširnije informacije, možete ih naći na našem web-sajtu www.zeneucrn timer.org ili nam se obratite putem mail: office@zeneucrn timer.org

Unapred se solidarno zahvaljujemo na razumevanju..

januar, februar, mart i april 2023.

Ulične akcije: U ovom izveštajnom periodu organizovale smo sedam (7) akcija,

a takođe smo aktivno učestvovali i u drugim uličnim akcijama:

- komemoracije/obeležavanje važnih datuma zločina počinjenih u naše ime
- feminističke, antifašističke, antiratne, antirasističke, antimilitarističke...

KOMEMORACIJE/OBELEŽAVANJE VAŽNIH DATUMA ZLOČINA POČINJENIH U NAŠE IME, KAO I DRUGIH ZLOČINA NAD CIVILNIM STANOVNIŠTVOM, TOKOM I NAKON RATOVA, NA PROSTORU BIVŠE JUGOSLAVIJE:

Beograd, 27. februar

Beograd, 27. februar „Pamtimo zločin u Štrpcima“ - povodom 30. godina od zločina u Štrpcima.

Na stajanju su bili istaknuti sledeći transparenti:

- 27.02.1993. pripadnici srpske paravojne formacije „osvetnici“ iz voza na pruzi Beograd - Bar su oteli putnike bošnjačke nacionalnosti
- Odavde je krenuo voz smrti 671
- Voz je stao u 15:48h
- Oteti i ubijeni - imena žrtava
- 30 godina od zločina u Štrpcima

Ovom prilikom, Dah teatar je izveo scensku akciju – deo pozorišne predstave 'Priča o čaju', koja govori o otmici u Štrpcima. Na stajanju je bilo prisutno 20 aktivistkinja i aktivista, kako Žena u crnom, tako i Fonda za humanitarno pravo i Inicijative mladih za ljudska prava.

Prijepolje, 27. februar – Sećanje na žrtve zločina u Štrpcima - ispred spomen ploče u Prijepolju, obeležena je 30. godišnjica od zločina u Štrpcima. Aktivistkinje udruženja građana Žene Polimlja iz Prijepolja (Srbija), a u ime Mreže Žena u crnom, zajedno sa porodicama žrtava odale su počast žrtvama zločina u Štrpcima.

Beograd, 23. april "Zašto?" – povodom 24. godišnjice ubistva 16 radnika u Radio Televizije Srbije/RTS-a u Nato bombardovanju (1999.), u znak saosećanja i solidarnosti sa porodicama ubijenih a ispred spomenika **Zašto?** u Tašmajdanskom parku, osam (8) aktivista/kinja Mreže ŽUC-a (Beograd, Kraljevo, Leskovac, Pančevo, Vlasotince) su učestvovali 23. aprila na komemorativnom skupu, u 2:06.

FEMINISTIČKE, ANTIFAŠISTIČKE, ANTIRATNE, ANTIRASISTIČKE, ANTIMILITARISTIČKE AKCIJE:

U ovom periodu organizovale smo sledeće ulične akcije:

Beograd, 21. mart

Beograd, 21. mart „Stop rasizmu“ – povodom 21. marta – Međunarodnog dana borbe protiv rasizma, Žene u crnom u saradnji sa Ženskom romskom mrežom su organizovale protest protiv rasističkog nasilja nad romskim stanovništvom. Naime, Aleksandar Šapić, gradonačelnik Beograda, dao je u više navrata rasističke izjave protiv romskog stanovništva.

Žene u crnom, 1999 →

Na protestu su bili istaknuti sledeći transparenti:

- Jedna rasa – ljudska rasa
- 21. mart – Dan borbe protiv rasizma
- Šapić = rasista!
- Šapić = ostavka!
- Rasizam je srce Srbije
- Stop rasizmu!
- Stop rasizmu nad Romima i Romkinjama – solidarnost i odgovornost (na srpskom i romskom jeziku)

U protestu je učestvovalo **25** aktivistkinja i aktivista.

Beograd „Verujemo Mileni Radulović!“ – Žene u crnom, feministička inicijativa Verujem ti, Ženska solidarnost i Autonomni ženski centar su organizovale protest ispred Palate pravde u Beogradu povodom suđenja Miroslavu Miki Aleksiću, optuženom za silovanje i seksualno zlostavljanje polaznica dramskog studija 'Stvar srca' čiji je bio vlasnik. Sudski postupak protiv Aleksića je počeo u februaru 2022. godine posle više odlaganja i završenih pripremnih ročišta. Žene u crnom su dosada pratile sva ročišta, a pre svakog su organizovale protest. U ovom periodu smo održale tri (**3**) protesta:

- 31. januar
- 3. mart
- 11. april

Na protestu su bili istaknuti sledeći transparenti:

- Verujemo Mileni Radulović
- Pravda za žrtve – kazna za počinioce
- Silovali su u ratu – siluju i u miru

SUOČAVANJE S PROŠLOŠĆU/TRANZICIONA PRAVDA – FEMINISTIČKI PRISTUP

Ovo je jedna od najvažnijih aktivnosti Žena u crnom. Sastoji se od mnoštvo segmenata: uličnih akcija, radionica, predavanja, stvaranje različitih modela tranzicione pravde sa feminističkog stanovišta, saradnje sa srodnim organizacijama u vidu zajedničkih akcija, (kampanja, konsultativnih sastanka).

KAŽNJIVOST ZLOČINA – PUT DO PRAVEDNOG MIRA: PRAĆENJE SUĐENJA U SPECIJALNOM SUDU U BEOGRADU

U ovom izveštajnom periodu održana su sledeća suđenja:

Suđenje za zločin u Bratuncu II

Optužnica tereti *Gorana Stjepanovića*, pripadnika Vojske Republike Srpske, koji je početkom juna 1992. godine vršio zločine nad civilima bošnjačke nacionalnosti i da je silovao Bošnjakinju AA. Glavni pretres je počeo u januaru 2021. godine; u ovom izveštajnom periodu održano je jedno (1) ročište – 26. januara. Na ovom ročištu uspostavljena je video konferencijska veza sa kantonalnim sudom u Tuzli odakle su svedočili: Edina Karić i Mustafa Ibišević.

Zbog osetljivosti iskaza, predsednik veća, sudija Dejan Terzić je doneo rešenje da sa glavnog pretresa isključi javnost.

Suđenje za ratni zločin Štrpci

27. februara 1993. godine – u voz na pruzi Beograd Bar broj 671, u stanici Štrpci, pripadnici vojne formacije *Osvetnici*, koja je delovala u sastavu Višegradske brigade Vojske Republike Srpske, oteli su iz voza **20** lica (18 putnika bošnjačke nacionalnosti, jednog putnika hrvatske nacionalnosti građana Republike Jugoslavije i jedno nepoznato lice), odveli ih u selo Mušići, potom u selo Prelovo, u opštini Višegrad, gde su ih ubili. Do sada su pronađeni posmrtni ostaci četiri osobe. Glavni pretres je počeo tako što je Zamenik tužioca za ratne zločine, *Mioľjub Vitorović*, pročitao optužnicu, čime je 4. marta 2019. počeo glavni pretres. Za ovaj zločin optuženi su: Gojko Lukić, Ljubiša Vasiljević, Duško Vasiljević, Jovan Lipovac i Dragana Đekić.

Održana su dva (2) ročišta:

17. januar – Posle okončanja dokaznog postupka, prešlo se na iznošenje završnih reči. *Zamenik tužioca Vasilije Seratlić* je u svojoj završnoj reči za optužene Gojka Lukića, Mitra Vasiljevića i Jovana Lipovca zatražio maksimalnu kaznu zatvora u trajanju od 20 godina, dok je za optuženu Draganu Đekić zatražio 10 godina, budući da je u vreme izvršenja krivičnog dela bila maloletna.

Punomoćnica oštećenih, Marina Kljajić se pridružila završnim rečima zamenika tužioca i dodala: „Optuženi su postupali kao grupa i kao saizvršioци. Bila je to dobro organizovana grupa gde je svaki pojedinac hteo to delo. Sve je rađeno na bazi podele uloga: jedni su ubijali, a drugi su čuvali stražu. Predlažem da ih sud proglašim krivim, jer porodice 30 godina čekaju pravdu“.

Svoje završne reči su izneli i advokati odbrane optuženih: Željko Sanković, Nebojša Perović, Đorđe Dozet i Novak Ninić. Oni su rekli da smatraju da tokom dokaznog postupka nije dokazano da su njihovi branjenici izvršili krivično delo koje im se optužnicom stavlja na teret. „Optuženi nisu počinili nikakav zločin, oni su samo „branili svoj kraj, oca, majku, svoj narod, svoju zemlju koja ih je odgajila“, kazali su advokati.

Svoje su završne reči na kraju izneli i optuženi: Gojko Lukić, Dušan Vasiljević, Jovan Lipovac i Dragana Đekić: izjavili su da je o tom zločinu znala 'cela država', ali da oni sa tim nemaju nikakve veze, da su im 'ruke čiste' itd.

6. februar – Posle više godina trajanja sudskog postupka, sutkinja Snežana Garotić Nikolić objavila je presudu. Optuženi *Gojko Lukić, Duško Vasiljević, Jovan Lipovac i Dragana Đekić* proglašeni su krivima i osuđeni na zatvorske kazne u trajanju od 10, odnosno 5 godina za zločine počinjene protiv civilnog stanovništva.

Suđenje za ratni zločin u Kravici

Pred Većem za ratne zločine/Specijalni sud u Beogradu osam pripadnika Specijalne brigade Vojske Republike Srpske optuženi su za ratni zločin (ubistvo **1.313** Bošnjaka, u okviru srebreničkog genocida, 13. jula 1995. godine).

Da podsetimo: Optužnica za zločin u Kravici podignuta je početkom 2016. godine. To je bio početak najznačajnijeg suđenja pred Višim sudom u Beogradu/Specijalni sud, jer se radi o srebreničkom genocidu. Međutim, 14. jula 2017. godine, Apelacioni sud je doneo odluku da se poništi optužnica za ovaj zločin, koji inače nije kvalifikovan kao genocid, jer je podignuta u trenutku kad Tužilaštvo za ratne zločine/TRZ nije imalo glavnog tužioca. Suđenje je nastavljeno novembra 2017. godine, a ročišta se stalno odlažu zbog nepojavljivanja svedoka, neaktivnosti tužilaštva i odustajanja zaštićenih svedoka usled pretnji koje dobijaju.

Održano je jedno **(1)** ročište:

27. januar - na glavnom pretresu nastavljeno je izvođenje pisanih dokaza.

Ženski sud – feministički pristup pravdi

Donosimo kratak izveštaj o aktivnostima Žena u crnom u vezi sa organizovanjem Ženskog suda-feministički pristup pravdi u ovom periodu. Ukoliko vas zanimaju opširnije informacije, možete ih naći na našem web-sajtu www.zeneucrnom.org i www.zenskisud.org ili nam se obratite putem mail: zeneucrnombeograd@gmail.com

Prvi Ženski sud na teritoriji Evrope, održan je u Sarajevu, od 07. do 10. maja 2015. godine, u organizaciji 10 ženskih grupa sa prostora bivše Jugoslavije (Pokret Majke enklava Srebrenica i Žepa, Fondacija Cure, Sarajevo, Bosna i Hercegovina, Centar za žene žrtve rata, Centar za ženske studije, Zagreb, Hrvatska, Centar za žensko i mirovno obrazovanje Anima, Kotor, Crna Gora, Savet za rodnu ravnopravnost, Skopje, Makedonija, Ženski lobi, Ljubljana, Slovenija, Centar za ženske studije i Žene u crnom, Beograd, Srbija).

Ženskom sudu je prisustvovalo više od **500** osoba iz svih zemalja bivše Jugoslavije, ali i iz: Argentine, Alžira, Palestine, Izraela, SAD, Španije, Italije, Švedske, Austrije, Belgije, Velike Britanije, itd.

Završni događaj u Sarajevu nije kraj procesa, već naprotiv, podsticaj da se iz feminističke perspektive nastavi sa kreiranjem novih modela pravde. To je obaveza pre svega prema svedokinjama, ali i izraz naše odgovornosti prema ogromnom teretu nedavne prošlosti.

U nastavku procesa Ženskog suda, Žene u crnom, Beograd koordiniraju programske i druge aktivnosti, uz podršku organizacija: Anima, Kotor (Crna Gora), Centar za žene žrtve rata, Zagreb (Hrvatska), Fondacija 'CURE', Sarajevo).

U ovom izveštajnom periodu organizovane su sledeće aktivnosti:

Javna prezentacija Ženskog suda – Osijek/Hrvatska 18. januar

Osijek 18. januar

Na Filozofskom fakultetu (Estetička laboratorija) održana je javna prezentacija ŽS, u prisustvu pedesetak (50) studenata i studentkinja. *Boško Pešić*, voditelj Estetičkog laboratorija i šef Odsjeka za filozofiju Filozofskog fakulteta u Osijeku naglasio je da 'razgovor o Ženskom sudu za bivšu Jugoslaviju "treba služiti ne samo za komemorativnu svrhu podsjećanja na žrtve nasilja, nego kao živi podsjetnik – da se ne ponovi".'

O Ženskom sudu, o feminističkom pristupu pravdi, o istorijatu, procesu organizovanja i učincima ŽS, govore su organizatorke: *Nela Pamuković*, Centar za žene žrtve rata, Zagreb, *Marijana Senjak*, feministička terapeutkinja na ŽS iz Zagreba i *Staća Zajović*, ŽUC, Beograd.

Ženski sud – feministički pristup pravdi (52 minuta) – projekcija dokumentarnog filma u režiji Filipa Markovinovića, produkciji Žena

u crnom. Film govori o Ženskom sudu održanom u Sarajevu (7.-10. maj 2015.).

Svedokinje na ŽS su govorile o značaju ŽS za njih i njihovu borbu za pravdu:

Marica Šeatović, Novska, Hrvatska: "Za mene je Ženski sud jako puno značio. Prošla sam sve državne sudove u Hrvatskoj i ni na jednom nisam bila tretirana kao na ŽS u Sarajevu gdje sam imala slobodu govora i veliku podršku aktivistkinja i suradnica. Mene je Ženski sud uvelike osnažio. I dandanas sam aktivna." Suđenje za ubojstvo najbližih članova obitelji Marice Šeatović je održano, ali su optuženici oslobođeni. Šeatović je nedavno, trideset godina nakon zločina, ostvarila pravo na novčanu naknadu u skladu sa Zakonom o civilnim žrtvama rata. "To je sva moja satisfakcija za ovu borbu od 30 godina. Ali neću se predati" kazala je Marica.

Milica Miladinović, Zagreb: "Ženski sud me ojačao, dao mi je snage i hrabrosti da ustrajem. Petnaest godina sudila sam se s državom i s čovjekom koji je zauzeo moju kuću, zahtijevajući da ja njemu isplatim 40 tisuća eura! U mom slučaju pokazala se točnom uzrečica da je pravda spora, ali dostižna. Povratila sam svoj dom. Bilo je mnogo teških situacija, mučnih, ali isplatilo se. Danas, spremna sam svakome pomoći".

Ženski mirovni susret – ka organizovanju Ženskog suda

Na ovom susretu održanom u Sarajevu **17. i 18. februara** učestvovalo je **29** žena iz **15** mesta i to iz: BiH (Foča, Sarajevo, Bratunac, Jablanica, Đulići, Tuzla, Višegrad, Bihać), Crna Gora (Kotor i Pljevlja); Hrvatska (Novska i Zagreb) i Srbija (Beograd i Prijepolje).

Održane su radionice, interaktivna predavanja, projekcije filmova, od čega izdvajamo sledeće:

Inicijative u vezi sa tranzicionom pravdom – regionalni i međunarodni nivo REKOM – O iskustvima, izazovima, preprekama Rekom-a govorile su: *Nela Pamuković, Zagreb, Marica Šeatović, Novska, Sabina Talović, Pljevlja.*

Komisije za istinu, pomirenje, reparaciju u Latinskoj Americi - slučaj Čile (*Staća Z.*)

Ženske inicijative za mir u Africi (*Grad radosti – Kongo*) i **Latinskoj Americi** – „Ženska komisija za istinu i pamćenja u Kolumbiji“ (*Mira Vilušić i Staća Zajović.*)

O seksualnom nasilju – iskustva sa međunarodnih konferencija (London, novembar 2022. o čemu su govorile *Nela Pamuković i Marijana Senjak, Zagreb.*

Sarajevo 17. i 18. februar

Modeli reparacije za žrtve seksualnog nasilja u ratu – uporedni pregled: Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Kosova (*Marijana i Nela*).

Feministička etika brige: Moji izvori snage – radionica koju je moderirala *Marijana Senjak*.

Mleko tuge/ Milk of sorrow, (95 min.): igrani film rediteljke Carmen Llosa/Karmen Ljosa o seksualnom nasilju nad ženama tokom unutrašnjeg sukoba između levičarske gerile *Svetleća staza/Sendero luminoso* i oružanih snaga Peruu; prevod i titl ŽUC-a.

O iskustvima seksualnog nasilja u ratu – svedočile su žene iz Foče, koje žive u Sarajevu.

O simboličkim reparacijama – o konceptu, sadržaju, praksama... (*Stasha*)

Simboličke reparacije sa fokusom na ratni zločin silovanja - međunarodna i regionalna iskustva na polju angažovane umetnosti i prikazani su performansi o tim akcijama na: Kosovu, Kolumbiji, Južnoj Koreji, kao i dokumentarni filmovi o uličnim akcijama ŽUC-a posvećeni ženama žrtvama seksualnog nasilja tokom rata u BiH.

MIROVNI SUSRETI – ZAJEDNIČKO PROMIŠLJANJE O RATU U UKRAJINI, ŽENSKI MIROVNI AKTIVIZAM, DISKUSIONI KRUŽOCI, SEĆANJE NA OTPOR 90-tih

izdvajamo sledeće aktivnosti koje prenosimo hronološki:

12. januar, Zagreb

12. januar, Zagreb – „Ideološko-politički sporovi i moralne dileme u vezi sa ratom u Ukrajini“

Debata je održana u Centru za ženske studije, u organizaciji: Centar za žene žrtve rata, Zagreb i ŽUC, Beograd, moderirale: *Nela Pamuković i i Stasha Zajović*, uz učešće **12** osoba – mirovnih i feminističkih aktivistkinja.

Bilo je reči o sporovima i dilemama unutar mirovnog pokreta na evropskom i regionalnom nivou; o medijskoj represiji – jednomlju; o ćutanju mirovnog pokreta, u Evropi i u Hrvatskoj u odnosu na rat u Ukrajini; o pravu žrtava na odbranu, ali ne samo oružanim putem, već i nenasilnim sredstvima i učesnice smatraju da se 'nenasilna borbe potcenjuju', takođe je ukazano na opasnost nedostatka mirovnih pregovora itd.

14. januar, Ljubljana

14. januar, Ljubljana „Ideološko-politički sporovi i moralne dileme u vezi sa ratom u Ukrajini“

Debata je održana u **PLAC-u** (Participativna Ljubljanska Alternativna Zona), a učestvovalo je preko **60** osoba – aktivista iz Ljubljane, Brazila, Čilea, akademskih ličnosti; razgovor je moderirala *Stasha Zajović*, ŽUC, Beograd.

Razgovor se fokusirao na krizu levice, koja 'nema snage da artikuliše odgovore na ozbiljne probleme današnjice'; o tome da su oblici otpora svedeni na oružani put/odgovor 'nenasilje je skoro potpuno isključeno'; o nepostojanju mirovnih pregovori/diplomatija odozdo, na odsustvo 'učesća građanstva u pregovorima' itd.

Ženski mirovni aktivizam, Đulići, Bosna i Hercegovina

Obrazovni program koji udruženje građanki „Anima“ iz Đulića i Žene u crnom, Beograd organizuju od početka 2016. godine. Susreti u okviru Ženskog mirovnog aktivizma jačaju povjerenje, uzajamnu podršku i solidarnost, šire prostore ženske autonomije i samopouzdanja. I ovaj susret je nastavak dugogodišnje saradnje, prijateljstva, uzajamne podrške i zajedničkog rada „Anime“ i ŽUC-a.

11. februar Đulići

11. februar – Dvadesetšestom (26) sastanku prisustvovalo je 15 žena iz Đulića, Klise, Šetića, Sapne i Beograda. Održane su radionice:

„Kako smo (pre) živjele 2022. godinu? Šta je obilježilo prethodnu 2022. godinu?“ – radionica

Za sve učesnice **rat u Ukrajini** je obeležio 2022. godinu iz sledećih razloga:

Oživeo je traume iz rata u BiH: 'vratio me u ratne godine'; 'rat mi nikad nije izašao iz glave, to me stalno proganja, sanjam da bježim..'; plašim se da se rat ne proširi na Bosnu'; 'stalno se sjećam našeg masakra, sjećam se Srebrenice' – najčešći odgovor;

Najviše me pogodilo stradanje civila, posebno žena i djece, uništavanje mjesta života: 'žene iz Ukrajine bježe isto kao i mi za vrijeme rata'; 'rušenje i uništavanje gradova i sela, to me podsjeća na ono što sam proživjela';

Ovo je rat za teritorije: 'ovaj rat je pokazao da nisu važni civili'; 'samo gomilaju oružje'; 'bojim se da će naše sinove koji su otišli vani mobilisati za rat – njih prvo i sve imigrante po Evropi';

Podgorica / Crna Gora 7, 8. i 9. aprila

Ratnohuškačka propaganda: posebno u medijima u Srbiji, tzv. analitičari su najgori, samo huškaju na rat’;

Pozitivni događaji u 2022:

Prihvat ukrajinskih izbeglica, ali je negativno što i druge izbeglice nisu prihvaćene (Bliski istok, Afrika...) već su najčešće diskriminisane i progonjene...

Antiratni otpor u Rusiji – vojni begunci iz Rusije, njih treba podržati...

Pobuna žena u Iranu: ‘divimo se hrabrosti, snazi i istrajnosti žena u Iranu’ itd.

Šta da se radi?

– peti diskusioni **održan je u Podgorici/Crna Gora 7, 8. i 9. aprila.** u prostorijama Centra za građansko obrazovanje, Podgorica.

Na ovom susretu učestvovalo je **28** osoba iz **9** gradova - aktivisti/kinje organizacija civilnog društva, medija, političke scene, nezavisnih intelektualaca i intelektualki i to iz: *Crne Gore* (Bar, Bijelo Polje, Herceg Novi, Kotor, Nikšić; iz *Srbije* (Beograd i Novi Pazar) i iz Zagreba/Hrvatska.

Ovaj događaj organizovale su: *Žene u crnom*, Beograd uz podršku: *Centra za građansko obrazovanje*, Podgorica, *Anima – centar za žensko i mirovno obrazovanje*, Kotor i *Akademski inicijativa Forum 10*, Novi Pazar.

Od debata izdvajamo sledeće:

Da li su ljevica i desnica zastarjeli pojmovi? Ni lijevo, ni desno – kuda? O trećem putu... - o ulozi savremene ljevice; o trećem putu; kako izbjeći zamke lažnih alternativa?

Predavanje je održao: **Lino Veljak**, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Na početku predavanja, Veljak se osvrnuo na **vrednosne razlike između levice i desnice:**

„Desničari zastupaju primat tradicije, dok se ljevičari zalažu za modernost, modernizaciju, za napuštanje tradicije. Desničari su privrženi naciji pa zastupaju nacionalizam, koji može ići i do šovinizma, dok ljevičari zastupaju internacionalizam i kozmopolitizam. Desničari zastupaju rasizam ili teoriju rasne supremacije, najčešće supremacije bijele rase, ljevičari smatraju da su ljudi ravnopravni i trebaju biti ravnopravni bez obzira na boju kože i ostala svojstva. Ljevičari zastupaju primat slobode, dok desničari inzistiraju na autoritetu. Desničari zastupaju neupitnost religije koja ide do vjerske zatucanosti, vjerskog fanatizma pa i do vjerskog fundamentalizma, nasuprot čemu ljevičari odbacuju bilo religiju kao takvu (zastupajući ateizam ili agnosticizam) bilo, u umjerenijim varijantama, odbacuju rigidno tumačenje religije i pripisivanje neke bitne važnosti religiji, ili - minimalno - smatrajući religiju privatnom stvari ljudske individue. Ljevičari zastupaju seksualnu slobodu, pravo na izbor. Desničari pak zastupaju krute patrijarhalne norme spolnog morala. Desničari smatraju da u društvu mora postojati hijerarhija. Ljevičari nasuprot tomu smatraju da u društvu trebaju vladati jednakopravnost i jednakost“.

U nastavku je predavač predstavio modifikaciju sheme koju je u svojoj knjizi *Desnica i ljevica* dao talijanski filozof i politički teoretičar *Norberto Bobbio*. Takođe se osvrnuo na „autoritarni socijalizam ili pojednostavljeno rečeno, staljinizam, odnosno realni socijalizam u svim njegovim varijantama, od sovjetske, pa do kineske, albanske, i danas još uvijek živuće sjevernokorejske varijante „realnog socijalizma“.

„**Treći put** je koncepcija koju je sedamdesetih godina prošlog stoljeća razvio britanski teoretičar Entoni Gidens/Anthony Giddens, prema kojemu „treba pomiriti ideju socijalizma s idejom liberalizma. Ta pozicija je posebno postala aktualna onda kada je klasični liberalizam, koji je u razdoblju nakon Drugog svjetskog

rata oživotvoren u modelu države blagostanja ili socijalne države, nadomješten neoliberalizmom“ čiji su prvi put globalno sprovedeni u SAD za vreme vladavine *Ronalda Regana*, a u Evropi je za vreme vladavine *Margaret Tačer*.

Što se tiče **Istočna Evropa**, Veljak je objasnio: „Nakon što je došlo do uspostavljanja višestranačkog sistema, bivše komunističke partije se reformiraju u socijaldemokratske partije i prihvataju, odnosno preuzimaju koncepciju trećega puta, tako da ovdje imamo prijelaz iz autoritarnog socijalizma u kombinaciju liberalizma i demokratskog socijalizma s apsolutnim primatom liberalizma u njegovoj neoliberalnoj, formi što onda dovodi do izrazitog urušavanja socijalnih tekovina socijalističke države, odnosno socijalističkog društva“.

Taj proces prelaska iz staljinizma u autoritarni neoliberalizam najvidljiviji je u Mađarskoj (Orban), u Ruskoj federaciji (Putin) i Poljska, gde glavnu ulogu koju ima Katolička crkva. Još jedan radikalniji primjer ovog prijelaza iz staljinizma u nacionalsocijalizam, a to je kineski primjer: Kina je zemlja u ekspanziji koja je uz kombinaciju autoritarnog socijalizma koji je, naravno, u potpunosti ispražnjen od ideje jednakosti i zasnovan na neoliberalnoj politici“ naglasio je Veljak.

Potom je elaborirao tezu da je **patrijarhat korijen autoritarnosti** – zasnovanom na vladavini oca, poslušnosti i podređenosti žena i dece. Potom je Veljak zaključio: „Ljevica danas mora insistirati na suzbijanju autoritarnog patrijarhalnog elementa, ključnog konstitutivnog elementa u ovoj negativnoj sintezi staljinizma i fašizma, ali koja je itekako prisutna u sferi pod dominacijom tzv. ne-liberalne demokracije, a posebno kada prelazi, kao u Poljskoj ili Mađarskoj, u sferu autoritarnog poretka. I tu je negdje sfera u kojoj se može, treba, a rekao bih i mora, razmišljati o nužnosti obnove potencijala ljevice, a to znači emancipatorske teorije i prakse“.

(Integralno predavanje možete naći na sajtu ŽUC-a)

Zajedničko promišljanje o aktualnoj društveno-političkoj situaciji u Crnoj Gori i Srbiji

Daliborka Uljarević, Centar za građansko obrazovanje smatra da „predsjednički izbori (2. april 2023.) nisu riješili ništa u Crnoj Gori. U ovom trenutku najvažnije pitanje da li će na junskim, vanrednim parlamentarnim izborima pokret *Evropa sad* i tri koalicije, koje su pobijedile na parlamentarnim izborima 2020, imati dvotrećinsku većinu u Skupštini. Ako se to dogodi, moglo bi se desiti da Crna Gora krene u pravcu koji može da bude vrlo opasan jer dvotrećinska većina omogućava da se mijenjaju odredbe Ustava kojima se definiše karakter države“.

Mira Asović, aktivistkinja iz Nikšića, izrazila je bojazan da će nakon predsjedničkih izbora doći do *jačanja srpskog nacionalizma, oličenom kroz moć Srpske pravoslavne crkve/SPC u Crnoj Gori*. Ovo mišljenje dele mnogi učesnici/e smatrajući da SPC, posebno nakon političkih promena, ima rastuću nekontrolisanu moć.

Esad Kočan, glavni i odgovorni urednik crnogorskog nezavisnog nedeljnika Monitor: „Trideset i pet godina je živjela era Mila Đukanovića koja je na predsjedničim izborima poražena“ ali i da je „opozicija u Crnoj Gori je loša, dok je celokupno crnogorsko društvo izuzetno nasilničko i potpuno opustošeno“ itd.

Učesnici/e su iskazali kritički odnos prema EU, kojoj nije prioritet rešavanje problema u državi, već uspostavljanje stabilokratije. Briselsku administraciju zanima uglavnom sledeća pitanja: Nato integracije, nezavisnost Kosova, genocid u Srebrenici i na tome se završava briselsko poimanje političke stvarnosti u Crnoj Gori.

Jedna od sagovornica (*Ervin Dabižinović*) je istakla da kada je reč o Zapadnom Balkanu, fokus je na Bosnu i Hercegovinu i Srbiju: „Ukoliko i Crna Gora ne bude u fokusu Zapada, bićemo u problemu“.

Iskazani su jasni kritički stavovi prema novoizabranom predsedniku Jakovu Milatoviću:

Milatović priznaje odluku Međunarodnog suda pravde, ali nije dao svoje lično mišljenje o tome da li je u Srebrenici počinjen genocid.

Jedan od sagovornika (*Jovan Ulićević*) je istakao da Milatović predstavlja „tipičnog neoliberala, odnosno spregu bankarstva i crkve, što predstavlja najgoru opciju“.

Učesnici/e smatraju da je pozitivan odnos J. Milatovića prema inicijativi **Otvoreni Balkan** veoma ukazuje na bliskost sa predsednikom Srbije A. Vučićim. „Mene zabrinjavajuju i naponi američke administracije da promoviše inicijativu Otvoreni Balkan i po cijenu toga da ona može da bude štetna za Crnu Goru“ kazala je jedna od učesnica susreta (*Senka Rastoder*).

O situaciji u Srbiji

O nemačko-francuskom sporazumu za normalizaciju odnosa Srbija-Kosovo; o rastu desnice, o Narodnom pokretu za državu...

Fahrudin Kladničanin, Akademska inicijativa 'Forum 10' iz Novog Pazara smatra da mali deo opozicije smatra da je važan ovaj sporazum. Mnogi smatraju da će sporazum omogućiti A. Vučiću dugu, apsolutnu vladavinu – punu zapadnu podršku autokrati Vučiću bez obzira na njegovu korupciju, uništavanje države i društva.

Što se tiče **desnice u Srbiji**, Kladničanin smatra da 'Vučić fingira sukob sa desnicom, jer ga to u očima međunarodne zajednice pozicionira u politički centar'. Međutim, Kladničanin ukazuje na opasnost od desnice kao 'produžene ruke Rusije i ruske agenture'.

Kladničanin je da stvaranjem **Narodnog pokreta za državu** Vučić namerava da kontroliše i vlast i opoziciju jer najavljuje da u taj pokret ulaze i sindikati, poslodavci, NVO, razne lokalne inicijative – to je način da se ceo sistem klijentelizma formalizuje.

Staša Zajović, aktivistkinja ŽUC-a je dodala da **Narodni pokret za državu** režim pretenduje da stvori režimsko civilno društvo iako postoji veliki broj GONG-ova. Za režim je postojeće civilno društvo 'zapadno orijentisano', 'nedovoljno patriotsko', 'antidržavno'. Taj pokret će biti u funkciji 'srpskog sveta': kao 'narodni pokret' koordinisaće razne pro-srpske ultranacionalističke grupacije van Srbije – u BiH, Crnoj Gori, Makedoniji, Kosovu (Srpska lista itd.), zaključila je Zajović.

Mirko Medenica, pravnik, aktivista ŽUC-a smatra da 'atmosfera u Srbiji štetna za mentalno zdravlje zbog permanentne promocije nasilja u svim režimskim medijima, glorifikacije ratnih zločinaca, preti da eskalira'. Mnogi smatraju da je dominacija proruskog narativa i aktiviranje antizapadnih snaga u Srbiji strategija režima, koji omogućava Vučiću da održi totalnu kontrolu. 'Opozicija je po mnogim tačkama gora od režima – po pitanju nezavisnosti Kosova, uvođenja sankcija Rusiji, rata u Ukrajini...Režim proizvodi svoja profašistička strašila, uvek se prikazuje kao centar – prihvatljiv za međunarodnu zajednicu', naglasio je Medenica.

U kratkom predavanju "**Treći komparativ**", **Milan Popović**, profesor na Pravnom fakultetu u Podgorici, se osvrnuo na ozbiljne problem realnog socijalizma obeleženog 'nedostatkom kritičke refleksije', da je nakon krah realnog socijalizma došlo do uspon perifernog kapitalističkog sistema; da je sa padom Berlinskog zida došlo do trijumfa liberalne i neoliberalne demokratije. Od alternativa u Evropi naveo je inicijativu DIEM, socijalistički pokret u SAD-u (B. Sanders) itd.

SFR Jugoslavija: muzejski artefakt prošlosti ili podsticaj za stvaranje alternative?

Razgovor je održan na predlog učesnica/ka prethodnog diskusionog kružoka (novembar 2022.) i u uvodnoj radionici o SRFJ, najvažnije asocijacije vezane su:

Jednakost – ekonomska sloboda, radnička prava, obrazovanje/ školstvo i zdravstvo, putovanja, odmori; *bezbednost* – sloboda kretanja; *ravnopravnost* – naroda i narodnosti; *solidarnost* – zajedništvo i empatija, drugarstvo, deljivost; *kulturna politika* – domovi kulture, osmišljena kulturna politika; *emancipacija žena* – masovno učešće žena u sferi rada, *prijateljstvo* – druženje, smijeh, radost...

Pored konkretnih iskustava i dostignućima socijalističkog perioda, navedeno je i veoma negativno nasleđe: represija – nad Albancima na Kosovu, autocenzura i cenzura, verbalni delikt, jačanje nacionalizma 80-ih...

Zaključeno je da se radi o 'jugonostalgiji – sentimentalnim privatnim sjećanjim, nekom vrstom 'utjehe' u vremenima krajnje ekonomske i političke nestabilnosti.

U nastavku razgovora bilo je reči o *pozitivnim aspektima proživljenog jugo-iskustva* – o kulturnim, političkim vezama i alternativama izvan institucionalnog okvira (Praxis, Korčulanska letnja škola, prve feminističke autonomne inicijative, ekološke, antimilitarističke inicijative...).

Učesnici/e smatraju da umesto 'brisanja/isključivanje jugo-iskustva i njegovog svođenja na muzejsku dimenziju' diskurs o jugo-prošlosti, kao selekciji pozitivnog nasleđa, može da bude 'doprinosa pluralizaciji ideja i diskursa o Evropi' itd.

Pamtimo antiratni otpor

Ada/Vojvodina 26. aprila

– mirovni susret u Adi/Vojvodina 26. aprila

Susret je organizovan povodom povodom prve godišnjice od smrti **Istvana Vebel/Ištvan Pišta Vebela** (1945.-2022.) antiratnog aktiviste. Zajedno sa suprugom **Verom Vebel Tatić** (1943.-2020.) Ištvan Pišta Vebel je pokrenuo i organizovao antiratne proteste tokom 90-ih u Adi i generalno u Potisju i u Vojvodini. Njihov doprinos je bio ogroman u pomoći pobunjenicima protiv rata (dezerterima, prigovaračima savesti, izbeglicama i svim drugima koji su odbijali učešće u ratu). Ištvan i Vera su uspostavljali mostove mira i solidarnosti među građankama i građanima svih etničkih i državnih pripadnosti.

Na ovom susretu učestvovalo je **19** osoba aktivista/kinja iz: Ade, Sente, Trešnjevca, Sombora, Novog Sada i Beograda. U osvrtu na značaj susreta, učesnice/i su kazali: 'ovo je čin slavljenja otpora i hrabrosti – omaž nevidljivima u Vojvodini (*Manda, Lino, Ivan*); 'Sećanje je veoma važno jer je veoma bolno ćutanje o antiratnom

otporu' (*Gizela*); 'Nikad se neću predati, svoj bes ću uvek ispoljavati kroz otpor (*Darko*); 'Slavljenje Pištine ljubavi prema Veri i njegove podrška u senci'; 'Većina ljudi neće da se seća Trešnjevca, zato je ovaj čin sećanja jako važan (*Laci*); 'Nažalost, sad se u Srbiji vratio duh 90-ih (*Tamara*) itd.

Održana je projekcija dokumentarnog filma „Protiv (b)ratova“ (41 minut) u produkciji Nezavisnog društva novinara Vojvodine/NDNV, autora *Darka Špera*. Film svedoči o pobuni protiv mobilizacije u Trešnjevcu, 1992, o građanskim antiratnim pobunama u Senti, Adi, Zrenjaninu. Film je izazvao divljenje i sećanje i prikazao je događaje 'objektivno, pošteno jasno' (Villoš).

Tokom debate "**Rat u Ukrajini – antiratni nenasilni otpor i mirovni aktivizam**" izražena su podeljena mišljenja: deo učesnika smatra da se 'rat se vodi između Rusije i SAD, da odgovornost Rusije nije jasna, a s druge strane, većina je jasno osudila Rusije zbog invazije i okupacije, uz povlačenje ruskih okupacionih trupa iz Ukrajine, kao preduslova za mirovne pregovore itd. Takođe se razgovaralo o mogućim međunarodnim akterima mirovnih pregovora i predloženi su: A. Gutereš (UN); Papa Franja i Nemice – autorke/pokretačice Apela za mir itd.

27. april, Novi Sad – O feminističkom antimilitarizmu (pojmu, odlikama, principima, tendencijama/strujama itd.) – predavanje je održala *Staša Zajović*, u prostorijama Omladinskog centra *CK13* u prisustvu desetak osoba.

MREŽE, KOALICIJE – UZAJAMNA PODRŠKA I SOLIDARNOST

Žene u crnom su pokretačice ili aktivne učesnice brojnih regionalnih mreža, koalicija i saveza, aktivne učesnice u aktivnostima srodnih organizacija radi jačanja uzajamne podrške, solidarnosti, civilnog društva i demokratije u Srbiji i u celoj regiji.

U ovom periodu realizovane su sledeće aktivnosti od kojih izdvajamo sledeće:

Radmilovac
31. mart, 1. i 2. april 2023.

SASTANAK MREŽE ŽENA U CRNOM, 31. mart, 1. i 2. april 2023. u Radmilovcu kod Beograda

Na sastanku Mreže Žena u crnom/ŽUC učestvovalo je **58** osoba iz **18** gradova i to iz: *Srbije* (Novi Sad, Novi Pazar, Prijepolje, Beograd, Kruševac, Leskovac, Vlasotince, Pančevo, Priboj, Zrenjanin), *Hrvatske* (Zagreb, Pakrac), *Slovenije* (Ljubljana), *Crne Gore* (Kotor), *Kosova* (Priština), *Bosne i Hercegovine* (Tuzla, Zvornik), *Čile* (Santiago de Čile), *Irske* (Dablin)

Petak, 31. mart

Izveštaj o aktivnostima u 2022. godini (Stasha Zajović); fotografije sa uličnih akcija u prethodnom periodu i projekcija filmova Grupe za video aktivizam ŽUC-a

Suočavanje s prošlošću/tranziciona pravda

– feministički pristup

„Transgeneracijska trauma: koje traume ostavljamo u nasleđe?“ - nastavak teme sa prethodnog sastanka Mreže (septembar 2022.)

Govorile:

Nora Ahmetaj, aktivistkinja za ljudska prava i feministkinja, Priština/Kosovo

Venera Cocaj, doktorantkinja na Londonskom Univerzitet za ekonomske studije i političke nauke (School of economics and Political Sciences) i Priština/Kosovo

Ivana Žanić, Fond za humanitarno pravo, Beograd

Moderirala: Ljilja Spasić, Građanska akcija, Pančevo

Venera Čočaj je u početku naglasila da 'iako u svim državama imamo zakonsko priznanje, žene javno ne govore o svojim iskustvima'. Navela je primer *Kosova* kada je 2018. godine *Vasvije Krasnići Gudman/Vasvie Krasniqi Goodman* 'prekinula šutnju, nakon skoro 19 godina'. Politička javnost je to karakterisala kao 'sliku albanske patnje', ali da je Vasvije Krasnići je udana za Amerikanca, i ona ne predstavlja simbol tipične žene, jer je imala podršku muža Amerikanca. To je jedina javna kritika na koju je ona odgovorila. Rekla je da je istina da ima muža Amerikanca, ali isto tako ima četiri brata Albanca. Da nije imala njihovu podršku i podršku svoje porodice, nikada ne bi mogla da progovori', rekla je V. Čočaj.

Nora Ahmetaj je navela istraživanje/studiju koju je uradio KRCT - *Centar za podršku žrtvama torture* iz Prištine rađeno na uzorku od 120 žena i dece:

- ispostavilo se da je kod 30% dece koja su bila subjekat ove studije, a čije su majke bile silovane, kortizol bio na veoma visokom nivou. Kortizol je hormon koji se povećava kod dece majki koje su bile silovane,
- ispostavilo se da deca koja su bila starija od 15 godina, nisu htela da učestvuju zbog pritiska društva.

Potom se N. Ahmetaj osvrnula na probleme u porodičnim terapijama koje obavlja KRCT:

- stigmatizovanje ima više nivoa: individualno, porodično, kolektivno stigmatizovanje. Žene ne žele da pričaju o tome, one su povučene u sebe,
- u manjim sredinama, tamo gde je bilo više sukoba, žene nemaju porodičnu podršku i to ne samo silovane žene, nego

i žene čiji su muževi nestali ili su ubijeni. Borimo se protiv te stigme. Čim žene nemaju glavu porodice kao da nisu ljudska bića, nemaju prava na imovinu ili pravo na socijalnu pomoć,

- do sada 900 žena dobija mesečnu reparaciju,
- jako se malo pažnje poklanja silovanim muškarcima jer se osećaju pod pritiskom da ne smeju o tome da pričaju. Kruži broj od 40 silovanih muškaraca itd.

Ivana Žanić je govorila o raznim nivoima traume: individualnom, kolektivnom i transgeneracijskom. *'Transgeneracijska trauma je proces prenošenja traume sa jedne generacije na drugu. Porodična transgeneracijska trauma je možda uzrok te transgeneracijske traume, jer u patrijarhalnim društvima. Najnebezbednije mesto gde se dešavaju različita nasilja, gde sve ostaje u krugu porodice, ništa ne izlazi vani jer je to sramota. Žena je ta koja mora da čuti i da trpi. Onda se tu odgajaju deca, poučena iskustvom majki, uče se takođe da čute i trpe. Onda imamo tu drugu generaciju koja čuti i trpi.'*

„Protiv (b)ratova“ – projekcija dokumentarnog filma (40 min.). Film svedoči o o građanskim antiratnim pobunama u Senti, Adi, Zrenjaninu (1991.), o pobuni protiv mobilizacije u Trešnjevcu, 1992, Autor filma *Darko Šper*, Nezavisno društvo novinara Vojvodine. U razgovoru nakon projekcije učestvovali/e su brojni aktivisti/kinje.

Subota, 1. april

Kuda ide levica? – zajedničko promišljanje...

Staša Zajović kratko se osvrnula na motive organizovanja ove debate: zato što su to predložili učesnici/e prethodnog sastanka Mreže; zato što *podstičemo savezništva, ukrštanja i uzajamnu podršku različitih borbi (rodnih, klasnih, socijalno/klasnih, etničko/rasnih...)*; zato što je levica i u 20. i u 21. veku, barem u Evropi, *obeležena dubokim potresima i krupnim porazima*, pa zato često ne sagledavamo emancipatorski potencijal borbi na levisi, kako u prošlosti, tako i danas; zato želimo ne želimo da *jadikujemo zbog*

razorenih utopija i izneverenih očekivanja, već da vrednujemo i slavimo istrajne i 'male' emancipatorske borbe; zato što zajedno učimo, ali i iznosimo na videlo sporove – na raznim nivoima u vezi levicom, ali imamo potrebu ali i obavezu da stvaramo i širimo prostor za konstruktivno i kreativno sučeljavanja mišljenja itd.

Prva sesija

Prva sesija „Da li su levica i desnica zastareli pojmovi?“ - o istorijatu koncepta; o vrednosnim razlikama između levice i desnice; o trećem putu; o ulozi savremene levice - o lažnim alternativama itd. Predavanje je održao **Lino Veljak**, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

(Integralan tekst predavanja možete naći na sajtu ŽUC-a – izveštaj sa Sastanka Mreže).

Druga sesija

Druga sesija, Od neoliberalnog kapitalizma do korporativnog neofeudalizma...

Predstavljanje koncepta kroz knjigu Janisa Varufakisa 'Minotaur..'

Moderirala: Snežana Obrenović, Mreža ŽUC, Kraljevo

Marijana Stojčić, sociološkinja i aktivistkinja je objasnila nove fenomene:

Transformacija kapitalizma u tehnofeudalizam pomoću tehnoloških platformi: „Primarna karakteristika tehno-feudalizma je da javnim životima pojedinaca/ki sve više upravljaju tehnološke korporacije, posebno FAANG - Meta (Facebook), Amazon, Apple, Netflix, Google“. Tehnološki napredak, globalizacija i automatizacija su umesto povećanja blagostanja i socijalne pravednosti dovela je do eliminacije ogromnog broja preduzeća, miliona radnih mesta u srednjoj klasi, globalne stambene krize...

Feudalizacija društva - era veće koncentracije bogatstva i imovine, smanjene društvene vertikalne pokretljivosti, demografske stagnacije i povećanog dogmatizma: finansije su bile potpuno odvojene od realne ekonomije - 12. avgusta 2020. godine - u prvih sedam meseci 2020. godine nacionalni dohodak Velike Britanije pao za preko 20%, dok je Londonska berza je skočila za više od 2%.

Kompanije za tehnološke platforme pokazuju slične karakteristike kao feudalna vlastela: koncentracija bogatstva i moći, a njihov poslovni model je oblik traženja rente, jer ne daju produktivan ekonomski ili društveni doprinos društvu.

Nadzorni kapitalizam novi oblik traženja rente: digitalne platforme i tehnologije analize podataka daju tehnološkim kompanijama pristup ogromnom rezervoaru podataka o potrošačima i tehnologiji za kreiranje novog i predatorskog poslovnog modela — nadzornog kapitalizma.

Slabljenje odgovornosti i upravljanja: kompanije za digitalne

platforme koriste svoje ogromno bogatstvo da lobiraju i nadmašuju državne kontrole, prkose nacionalnim vladama da definišu sopstvenu trgovinsku i spoljnu politiku, i postavljaju svoje zakone i pravila itd.

Stojčić je zaključila: „Odvija se moralna transformacija u kojoj pored eksploatacije radnog mesta postajemo objekti tehnologije kroz koje prihvatamo suptilan, ali sve veći stepen manipulacije i dehumanizacije“.

Treća sesija

Treća sesija „Od Hanoja/Vijetnam preko Pekinga/Kina do Zrenjanina/Srbija..“

O robovskoj eksploataciji radnika – slučaj Linglonga, kineske fabrike u Zrenjaninu

Govorili su: Tara Rukeci i Branislav Markuš, Zrenjaninski socijalni forum

Tara Rukeci je govorila o kineskoj kompaniji Linglong: 'To je državni projekat, jer je toj kompaniji država je dala 100 hektara zemlje. Pre dve godine radnici iz Vijetnama su došli da rade na izgradnji kineske fabrike. Jedna novinarka je objavila priču o tome kako žive vijetnamski radnici. Oni su živeli u logorskim uslovima: hrana im je bila neadekvatna, nisu dobijali plate. Pet meseci su štrajkovali. Vijetnamskim radnicima su oduzeti pasoši, nisu imali slobodu kretanja'.

Potom se osvrnula na *akcije solidarnosti sa vijetnamskim radnicima*: 'Organizovali smo prikupljanje solidarne pomoći skoro dve godine. Pomagali smo radnicima u organizovanju štrajkova. U podršci štrajkovima koristili smo tri vrste borbe:

Konvencionalni – tu je najviše doprinela organizacija Astra, koja je pisala dopise, itd. To je išlo kroz institucije, kroz medije.

Generalni štrajk - 500 radnika je uspelo da se solidariše, ušli su u generalni štrajk i naterali poslodavca da im napravi ustupke.

Nekonvencionalni način borbe - kršenje zakona, upadali smo na privatni posed, ja sam dobila batine od privatnog obezbeđenja itd. Mi smo imali dobre mreže. Cela ova priča ne bi uspela da nije bilo tog dela nekonvencionalne borbe. Tu su učestvovala razna antifašističke grupe.

Branislav Markuš je objasnio: ' Mi smo ušli u ovu borbu sa jednim ciljem – borba za njihova prava je borba za sve radnike. Borba za vijetnamske radnike je borba za nas'.

T. Ružić smatra da se savezništvo ne može graditi sa 'liberalnom opoziciji u gradu, jer oni gaje drugačije vrednosti. Oni su spremni na kompromise sa kapitalistima' itd.

To je izazvalo mnoštvo reakcija:

'Ne možemo sebi da dozvolimo luksuz da isključujemo liberale. Ako hoćemo promenu, moramo da pravimo savezništva. Mi moramo da pregovaramo o našim savezništvima. Najlakše je da pomažemo onima koji su isti kao mi. Savezništva uvek možemo da gradimo na vrednostima koje mogu da uključe i velike ideološke razlike. Moramo da budemo spremne da se krljamo više sa onima koji govore ono što se nama ne dopada' (*Staća, Marijana, Gordana, Tamara*);

'Moramo biti malo mekši ako želimo promjene. Ne treba jedne druge da optužujemo da smo liberali, da smo staljinisti itd. Moramo prigriliti unutar ljevice različite točke ljevih identiteta ako želimo nešto da mijenjamo' (*Rada B.*);

'Moramo da budemo fleksibilniji da bi nam neki ljudi prišli i da svoje ideje ubacimo u društvu. Ako ostanemo rigidni, ostajemo u malim grupama' (*Biljana S.*);

'Mene zanimaju pitanja demokratije, antimilitarizma, antinacionalizma. To su stvari gde ja nalazim savezništva sa liberalima, a ne komunistima. I LGBT prava su nešto o čemu oni ne dele iste stavove sa mnom. Liberali su fleksibilniji. Ljudi iz radikalne levice se nisu solidarizali sa radnicima Linglonga, kao 'to je dobra kineska firma' (*Laura P.*);

Četvrta sesija

Četvrta sesija "Ujedinjena desničarska antirodna ofanziva protiv demokratije, ženskih, LGBT prava – odgovori..."

Učestvovala/i:

Nela Pamuković, Centar za žene žrtve rata, Zagreb – o pokretu 'klečavalaca' i feminističkim odgovorima...

Biljana Stojković, Biološki fakultet, Beograd – O klerofašističkoj ofanzivi protiv udžbenika biologije

Moderirao: *Miloš Urošević, ŽUC*

Biljana Stojković je ukazala da je Ministarstvo prosvete je naložilo Zavodu za unapređenje obrazovanja i vaspitanja da formira Radnu grupu da ustanovi da li su biolozi 'zgrešili' pišući udžbenike iz biologije'. T je usledilo nakon što je Patrijarh Porfirije (Srpska pravoslavna crkva) tražio da se preispita tumačenje pola i roda jer se u njima 'propagira homoseksualizam i transrodnost maloletnim

licima'. Nacionalno prosvetni savet je napravio komisiju u kojoj su svi listom ušli poznati desničari, klerofašisti. Nije bilo nijednog biologa. Oni su naravno odlučili da to ne treba tu da stoji. Mi smo tu bitku izgubili' kazala je Biljana.

Nela Pamuković je naglasila da u Hrvatskoj postoji novi pokret *Muževni budite*, a osnovali su ga *Vitezovi bratstva bezgrešnog srca Marijinog*. 'U pozadini toga je ultrakatolička udruga *Vigilare*, povezana sa ekstremističkom organizacijom *Ordo juris* iz Poljske koja je odigrala ključnu ulogu u zabrani pobačaja u Poljskoj. Ta udruga svake prve subote u mjesecu, organizira javne molitve na koljenima - stotinak, dvestotinak muškaraca kleči i moli se na glavnom trgu. To je deo šireg pokreta klerikalizacije Hrvatske, jer se dešava u šest do sedam gradova. Mole se za muškarce da postanu duhovni autoriteti u obitelji koji će hrabro svjedočiti i prenositi katoličku vjeru za život u predbračnoj čistoći, za čednost u odjevanju, čednost u ponašanju, za katoličku obitelj, za prestanak pobačaja.

Njihov cilj je zabrana abortusa i dva puta godišnje, četrdeset dana se mole ispred bolnica vršeci pritisak na žene ne abortiraju, naglasila je Pamuković.

Feminističke organizacije pružaju otpor – organizovanjem protesta u više gradova u Hrvatskoj i to pod sloganom *Bez Boga, bez gospodara*.

Ljupka Kovačević: 'U Crnoj Gori postoje dvije pravoslavne crkve: Crnogorska pravoslavna crkva/CPC i Srpska pravoslavna crkva/SPC, koja pretenduje da uđe u škole iako u Crnoj Gori vjeronauka nije uvedena'. CPC je do nezavisnosti (2006.) imala izvestan uticaj, ali sada je potpuno izgubila, naročito posle jačanja klerikalizacije putem tzv. litija (2020.). U Crnoj Gori je usvojen Zakon o partnerskim vezama istopolnih parova (jun 2020.) i to funkcioniše' naglasila je Kovačević.

Postoje li alternative? – Otpor na levisi – globalno, regionalno, lokalno; Globalni jug – ideja revolucija dolazi s juga... – Latinska Amerika; levica u regiji; savezništva, isprepletanost, uzajamna podrška različitih borbi – na ulici, u institucijama...

Prva sesija

Prva sesija "Teorija levice u kritičnim vremenima: ukrštanje različitih borbi za radikalnu jednakost"

Athena Athanasiou/Atena Atanasiju, profesorka socijalne antropologije i teorije roda na Odeljenju za socijalnu antropologiju Univerziteta Panteion u Atini, osvrnula se na različite vidove otpora rastu neofašizma, antifeminizma i kapitalističkoj nepravdi: angažovanu umetnost, savezništva i ukrštanje feminističke antifašističke misli i borbe. "Mobilizirajuća moć feminizma širom Latinske Amerike, ali i u Evropi i širom sveta, postala je ključna komponenta današnje emancipatorske i radikalne demokratske

politike. Takvi moćni feministički pokreti bave se unakrsno pitanjima roda, rase i klase, otvarajući tako novu perspektivu za kolektivnu mobilizaciju i neposlušnost“, naglasila je Atanasiju. Navela je neke od pokreta koji se suprotstavljaju usponu globalne desnice i snaga koje vode kampanju protiv takozvane „rodne ideologije“, transnacionalni i transverzalni feministički antirasistički nenasilni otpor: *Black lives matter* u SAD, *Ni Una Menos* (Ni jedna manje) u Argentini; građansku neposlušnosti i 'hrabro zalaganje Žena u crnom' i njihovu istrajnost i feminizam na delu (*Uvek neposlušne!*).

Druga sesija

Druga sesija „Kontinuitet borbe na levisi u Latinskoj Americi“ - ukrštanje pokreta za socijalnu/ekološku/rodnu... pravdu; tačke susretanja 'stare' i nove' levice; uspon levičarskih vlada; izazovi i protivrečnosti...

Govorio: Kristijan Roman Uenufil/Cristian Roman Huenufil, antropolog, istoričar, aktivista urbanog domorodačkog pokreta, Santiago de Chile/Čile i Ljubljana/Slovenija

Moderirala: Staša Zajović

U uvodnom delu **Roman** je predstavio kratak istorijat organizovanog pokreta domorodačkog naroda Mapuće/Mapuche u Čileu (od perioda španske kolonizacije do oduzimanja zemlje narodu Mapuće (krajem 19. veka), masovne emigracije tog naroda u gradove, osiromašnja, ali i obrazovanja i stvaranja intelektualne elite domorodačkog stanovništva).

Roman je, u nastavku, istakao *ogroman značaj levičarske vlade S. Aljendea* (1970.-1973.) kada je prvi put u istoriji Čilea na zakonodavnom nivou donet Zakon o domorodačkom stanovništvu, pokrenut je projekat agrarne reforme – ogromni zemljišni posedi (latifundi) su predati domorodačkom narodu.

Aljende je ubijen 11. septembra 1973. od strane vojne hunte. Vojnim pučem generala Pinočea sve što je postignuto na institucionalnom nivou je izgubljeno: Zakon o domorodačkom stanovništvu je ukinut, narodu Mapuće je uzeta zemlja itd.

Nakon pada Pinočea je (1988.) posle referenduma, započeo je proces *organizovanje naroda Mapuće – raznolikost strategija u ruralnim i urbanim uslovima sa istim ciljem – pravom na samoopredeljenje*: „Naša strategija je bila nenasilna – korak po korak, malo po malo. Pokret Mapuće u bazi ima sto organizacija koje prave neku vrstu konfederacije. „Mi želimo da internacionalizujemo naš problem - pozivamo se na rezolucije i konvencije koje je država potpisala na međunarodnom planu. Na primer, Deklaracija UN-a o domorodačkim narodima, ili Međunarodna organizacija rada. To je pravni instrument, jedan od načina naše borbe“ objasnio je Roman.

Potom je govorio o *Narodnom ustanku u Čileu – 2019*: 'U tome su učestvovali milioni ljudi u čitavoj zemlji, a posebno u glavnom gradu. To je vreme neprekidnih protesta zbog siromaštva u kome živi

čileanski narod, jer je ostala ista ekonomska struktura, zasnovana na Ustavu koji je Pinoče doneo 1980. – totalna privatizacija ekonomije, zdravstva, vode, obrazovanja. To je najviše izazvalo nezadovoljstvo naroda’.

Glavni akteri pobuna na ulicama su bili mladi ljudi: mobilizacija je izgradila različite strategije okupiranje/zauzimanje školskih ustanova i prostora; skupštinski način rada u školama – energiju i polet srednjoškolaca preuzima univerzitetska omladina, to je garnitura koja je na vlasti sada, (Gabrijel Borić).

Pokrenute su nove političke partije – koje su polako osvajali prostore moći da bi preuzeli vlast u Čileu i stvaranje pokreta za sazivanje referenduma za donošenje novog Ustava: 80% stanovništva je bilo za promenu Ustava. Prvi put u istoriji zemlje je bilo ravnopravno učešće domorodačkog naroda za promenu Ustava. To je bila skupština: 157 osoba je radilo na promeni Ustava, a među njima 17 je bilo iz domorodačkog naroda. Došlo je do kreiranja višenacionalnog koncepta, feminističkog koncepta rodne jednakosti. Hteli smo da okončamo privatno školstvo, da napravimo državno zdravstvo’.

Fijasko referenduma (septembar 2022.): 60% stanovništva je glasalo protiv predloga novog Ustava. Nastavljen je proces promene Ustava, ali nije više narod taj koji bira predstavnike u skupštinu, nego političke partije i političari: „Političari i političke partije usisavaju narodnu energiju i moć da bi ostali na vlasti; otimaju politički kapital naroda. Za to je najodgovorniji G. Borić. On je predsednik. Preko raznih manevara, veliki deo desnice se vraća na stara mesta“ smatra Roman.

„Za mene je levica sve ono što se nalazi u bazi, društveni pokreti; levica u institucijama nije levica; mi smo naučili istorijsku lekciju - oni nama ukradu svaki naš san i hoće da nas kooptiraju... Mi želimo potpunu autonomiju izvan političkih partija. Ima progresivnih tendencija i prostora unutar institucija. Ja imam nadu u generaciju koja sada ima 13 godina i u studentsku mladež. Ona je dovela do socijalnih gibanja. Mi treba da pronađemo osobe u institucijama i stvorimo prostore poverenja. Oni treba da se bore za sporazume koji ih obavezuju prema nama, nama moraju da polaže račune, ako to ne ispuni, odmah treba da ga opozovemo“ zaključio je Roman.

Treća sesija

Treća sesija “Drugačija moć je moguća...”

Učestvovala:

Rada Borić, vijećnica/odbornica u Skupštini grada Zagreb (Koalicija Možemo)

Nina Podržaj, feministička aktivistkinja, Sestre, Ljubljana

Maja Ivačić, autonomna feministkinja, skvoterka, Ljubljana

Moderirala: Snežana Jakovljević, Udruženje žena Peščanik, Kruševac

Rada Borić: „U politiku sam ušla 2017. godine na lokalnim izborima za Skupštinu grada Zagreba, koji ima 51 poslaničko mesto. Mi smo okupljeni u maloj zeleno ljevoj koaliciji koju čine: *Radnička fronta, Nova ljevice, Možemo* (Zagreb je naš) i *Za grad*. Nas je sada u skupštini grada Zagreba, na prošlogodišnjim izborima 24 - imamo većinu u gradskoj skupštini“.

Potom je naglasila značaj *politike odozdo*: „Građane zanima ta politika odozdo, zanimaju ih lokalne stvari. Vidim kako rastu pokreti u BiH i Srbiji na različite teme koje okupljaju građane“.

Nina Podržaj je objasnila borbu za izmenu Krivičnog zakonu Slovenije, u vezi sa krivičnim delom silovanja: „Išla sam u parlament i razgovarala sa poslanicima Levice i svedočila tamo. Promene u zakonu se se desile 2021. i to zahvaljujući pritisku feminističkih organizacija: 'Pronašla sam svoje sestre, siguran prostor, podršku i solidarnost, uz njih sam ojačala. Jako je važno sestrinstvo'.

Maja Ivačić je govorila o značaju alternativnih kulturnih prostora: „1993. godine bivšu kasarna JNA u *Metelkovej*, ulici u centru Ljubljane, ispunili smo novim sadržajem. Bio je to alternativni kulturni centar'. Kasnije je društveni centar *Rog* postao važno mesto antifašističkog otpora i solidarnosti sa izbeglicama, migrantima...“

Proteste protiv vlade i covid mera u aprilu 2020. u vreme vlade Janeza Janše: 'Onda su počeli protesti na biciklima koji su trajali dve godine, svakog petka. Slovenija je bila jedna od retkih zemalja u kojoj je proteste vodila levica, a ne desnica. Tada je nastala partija *Levica* koja je išla na izbore i Janša je izgubio vlast. Sada je nastala partija *Sloboda* koja je pobedila na izborima (2022.).“

Nedelja, 2. april

Glasovi neposlušnosti – O antiratnom feministički pokret u Rusiji 2022. govorila je **Ekaterina Jaščenko**.

O antiratnim protestima: „Protest protiv rata postoji širom Rusije i on ugrožava vlast. Tokom godine je bilo uhapšeno 19.535, a 5.601 osoba je gonjena zbog izbegavanja vojske. Mnogi ruski aktivisti napuštaju Rusiju i pokušavaju da protestuju iz inostranstva“ kazala je na početku Jaščenko.

Položaj antiratnih aktivista/kinja u Srbiji je veoma težak: 'Većina aktivista koji su došli ovde su mladi. Mnogi su napustili fakultet samo da izbegnu mobilizaciju. Veliki je problem što u Srbiji nema osnove za dobijanje boravišne dozvole. Mnogi moraju, svakog meseca, da izađu iz zemlje. Zakon ne dozvoljava da se dobije dozvola zato što ste antiratni aktivista' naglasila je Jaščenko. *Potom je ukazala na brojne opstukcije policije Srbije pri organizovanju protesta protiv agresije Rusije na Ukrajinu:* 'Mi smo hteli da organizujemo skup 24. februara na godišnjicu agresije na Ukrajinu. O tome smo obavestili policiju mesec dana pre skupa. Policija je nedelju dana pre protesta odlučila da ne možemo da izađemo zbog utakmice. Mi smo tog

dana uveče protestovali ispod Brankovog mosta. Prikupili smo novac za bolnicu u Ukrajini koja je bila na teritoriji oslobođenoj od ruske vojske. Mi nismo mogli da se pobunimo jer niko od nas nema državljanstvo. Nama mogu da kažu da uvek možemo da se vratimo u Moskvu...!

Internacionalistički kutak – međunarodne vesti (feminističko-antimilitarističke/antirasističke; tranziciona pravda, antifašizam...).

Evaluacija – navodimo najvažnije utiske:

Zajednička promišljanja o levisi – važnost zajedničke borbe; internacionalizam – borba levice u Čileu, u Zrenjaninu, u Zagrebu – svi učesnice/i su naveli značaj predavanja i razgovora o levisi:

'Mene su ovi razgovori oko *levice* ispunili. Upoznavanje sa ljudima koji deluju u drugim zemljama mi je jako važno. Za mene je velika čast da učestvujem sa ljudima koji se bore' (Branislav); 'Svi se mi uzajamno hranimo jer osjećamo da imamo svoju zajednicu, svoju ljevu obitelj, familiju' (*Rada*); 'Meni je utisak Kuda ide leвица. Čitam, učim i to mi je važno' (*Ljilja R.*); 'Vidimo u kakvom svijetu živimo. Moramo da se borimo za sve' (*Reiha*); 'Bitna je komunikacija nas političkih emigranata i vas. Ja sam inspirisana. Vidim da ima nade. Postoji nada' (*Ekaterina*).

Zajedništvo, solidarnost, uzajamna podrška, značaj stvaranja prostora nade u okolnostima beznađa, iscrpljenosti, izolovanosti, posebno u manjim mestima...

'Ja sam fascinirana time kako Žene u crnom opstaju sve ove godine kao ostrvo nade. Svaka tema je bila dobro i prijemčivo obrađena. ŽUC daju značaj običnoj ljudskoj hrabrost od davnina do danas i to dokumentuju. Važno je da znamo da ima hrabrog sveta. Ako su nam sve oduzeli, ne mogu nadu da nam uzmu' (*Gordana F.*); 'Dolazim iz male sredine u kojoj su me odbacili i familija i porodica. ŽUC je moja porodica. Čini mi se da svaka od sesija ostavlja neku vrstu pečata i saznanje o neiscrpoj borbi za mir koju mi svi širimo' (*Svetlana Š.*); 'Snagu zajedništva i solidarnosti živim samo ovde. Moja sredina ostavlja deci počinjeno zlo sa kojim će oni morati da se suoče u jednom trenutku. Pokušavam da pronađem neke svoje korake. Nada postoji, neću da odustanem. Vi ste moja zajednica koja mi je preko potrebna' (*Snežana O.*); 'Ja sam se osjetio kao privilegiran čovjek, a to nije česta situacija da zajedno radimo i djelimo iskustva, da razgovaramo kako ćemo proširiti naše krugove' (*Nenad K.*); 'Svi smo mi izdvojeni kao drugačiji i sa tim živimo. Retka je pojava da se nađemo na jednom mestu' (*Gordana R.*) *itd.*

Transgeneracijska trauma – suočavanje s prošlošću, ali i sadašnjosti u kojoj živimo...

'Najzanimljiviji mi je bio razgovor o transgeneracijskim traumama. Naša je odgovornost kako da ovaj naš krug proširimo i da

detraumatiziramo naša društva' (Nenad K.); 'Najviše me dojmila sesija o transgeneracijskoj traumi' (Violeta, Milka); 'Kod nas hrpa zločinaca živimo pokraj nas. Nemamo mogućnost napraviti nešto da ih se makne sa ulice' (Mirjana B.).

Svedočenje o seksualnom nasilju i borbi dirnuli su sve prisutne:

'Najviše me dirnula hrabrost devojke iz Slovenije i njena borba' (Suvada); 'Svaka čast djevojci iz Sloveniji što je pričala o tome što joj se desilo' (Zinaida, Miloš) itd.

Mnogi učesnici/e naglasili su značaj novih saznanja, informacije, neformalnih razgovora, ali i značaj nostalgичnih pod/sećanja na život u bivšoj Jugoslaviji:

'Ja pripadam generaciji koja je rođena za vreme Jugoslavije, ali u njoj nije živela. Vaša sjećanja i vaša iskustva puno znače da prenesete nama mlađima' (Azra); 'Prezadovoljna sam što se osjećam kao da sam ponovo u Jugoslaviji' (Zinaida); 'U mreži uvek preovladava nit nostalgije za vremenom koje je prošlo i to je pozitivno' (Fahrudin) itd.

(Integralni izveštaj sa sastanka (40 str.) Mreže možete naći na sajtu ŽUC-a

SOLIDARNOST JE NAŠA SNAGA

Akcije solidarnosti – sa pripadnicama/ima ugroženih i obespravljenih manjinskih zajednica (socijalno-klasnih, etničko-rasnih, seksualnih), građanima/nkama čija su ljudska prava (radna, obrazovna, kulturna), ugrožena.

I Solidarnost sa ratnim izbeglicama: Žene u crnom su započele 2013. kada su organizovane solidarne akcije protiv rasističkih napada koji su kulminirali krajem 2013 godine i od tada pa do sada Žene u crnom organizuju mnoštvo aktivnosti, o čemu možete naći informacije na sajtu Žena u crnom. Aktivnosti solidarnosti su međusobno isprepletene, istovremeno uključuju više dimenzija – mirovnu, humanitarnu, umetničko-aktivističku, informativnu...

Direktna pomoć i podrška na terenu:

I Solidarna podrška i pomoć ukrajinskim izbeglicama – od početka agresije Rusije protiv Ukrajine, februara 2022. godine ŽUC je uspostavio kontakte sa ukrajinskim izbeglicama, pružanjem humanitarne podrške i pomoći:

Vranje, 24. mart i 15. april – Solidarna poseta prihvatnom centru za izbeglice u Vranju: aktivistkinje Mreže ŽUC-a iz Leskovca i Vlasotinca (Milka Rosić i Svetlana Šarić) bile su u poseti izbeglicama, podeljena je humanitarna pomoć; U ovom prihvatnom centru se nalazi 77 izbeglica: najvećim delom deca (29) i žene (44).

II Solidarna podrška antiratnim aktivistima/kinjama iz Rusije – one/i su potražili utočište u Beogradu bežeći od rata ili od represije u Rusiji. Solidarnost se ispoljavala kroz humanitarnu pomoć, podršku i učešće u protestima protiv rata u organizaciji inicijative RUBS (Rusi, Ukrajinci, Belorusi i Srbi zajedno protiv rata); kroz uključivanje u razne aktivnosti ŽUC-a: proteste, debate, zajedničke aktivističko-umetničke događaje, od kojih izdvajamo:

Glasovi neposlušnosti – Ruski antiratni feministički pokret u 2022. godini

U okviru ovog programa, realizovane su sledeće aktivnosti:

I Angažovana umetnost protiv rata, represije...

- **Svedočenje antiratnih aktivista i aktivistkinja u Rusiji** (40 min.) – projekcija dokumentarnog filma, 13.3. 2023.
- **Koncert dvoje violinista iz Rusije:** Andrey Timofeev i Olga Timofeeva, koji su svirali dela Baha/J.S. Bach/.
- **Izložba fotografija ruskih umetnika o antiratnom otporu i prećutkivanju zločina iz prošlosti, o političkim zatvorenicima u Rusiji;** na izložbi su bile izložene fotografije sledećih umetnika/ca: *Boris Spiridonov, Aleksei Kuznetsov, Anna Shveigolts, Maria Kiseleva, Anna Budina, Tatiana Nikulina, Yanina Boldyreva, Georgy Keymakh, Olesya Gonserovskaya;* izložba je održana u Endžio Habu/NGO HUB;
- **Izložba “Represija. Mučenje. Rat. Rusija. – 2022** - izloženo je oko četrdeset radova umetnika i umetnica iz Rusije. Ovi radovi su zbog svoj anti-ratnog sadržaja zabranjeni u Rusiji; izložba je održana u Endžio Habu od 13.do 20. marta 2023.
- **“Zatvor za mirni protest”** – masovna represija nakon trovanja ruskog opozicionog lidera Alekseja Navaljnog/ Aleksey Navalni koji se nalazi u zatvoru - dokumentarni film prikazan tokom gore navedene izložbe.

I Predavanja

- **Predavanja i diskusije o istorijskom i političkom kontekstu koji je doveo do rata u Ukrajini** (21. februar i 15. Mart 2023.) u prostorijama ŽUC-a.
- **15. mart** - **Sofija Shirogorova**, historičarka održala je predavanje (na ruskom) o raspadu Jugoslavije uz prisustvo oko 70 ljudi.
- **16. mart** - **Ilija Zernov**, aktivista koji je pretrpeo progon u Rusiji zbog odbijanja mobilizacije, kao i napade u Srbiji zbog antiratnih protesta, govorio je o represiji u Rusiji nakon 24. februara 2022.
- **18. mart** - **Jasmina Lazović**, politikološkinja iz Beograda je održala predavanje u Endžio Habu o suočavanju s prošlošću u Srbiji.
- **19. mart** - **O Ženskom sudu** – feministički pristup pravdi predavanje je održala Daša Duhaček iz Beograda, a ovom prilikom je prikazan i dokumentarni film o Ženskom sudu.

Svedočanstva o političkom otporu u Rusiji/Activist Narratives from Russia/СВИДЕТЕЛЬСТВА АКТИВИСТ ИЗ РОССИИ – publikacija (30 str.) na tri jezika (srpskom, ruskom i engleskom); promocija je održana na Sastanku Mreže Žena u crnom 01. aprila 2023.

Ekaterina Hazina/Katyja Khazina, koordinatorka celokupnog programa, aktivistkinja čuvene organizacije za ljudska prava 'Memorijal' iz Moskve, čije je delovanje zabranio režim, bila je primorana da napusti Rusiju a po dolasku u Srbiju, juna 2022. priključila se Ženama u crnom, kazala je: "Cilj izložbe je da dekonstruiše sliku Rusije u srpskom društvu i podeli iskustva aktivistkinja i aktivista iz Rusije koji se suočavaju sa zločinačkim režimom i ratom. Izložba je izraz solidarnosti sa njihovim otporom, kao i onima koji su morali da napuste Rusiju, nastavljaju da se bore protiv režima i podržavaju Ukrajinu, zahtevaju slobodu za sve političke zatvorenike i pravdu za sve žrtve".

Naglasila je da su navedene aktivnosti izazvale veliko interesovanje ruske aktivne emigracije i civilnog društva u Srbiji, da su ojačale solidarnost između ruskih i srpskih aktivista/kinja.

Ostala suđenja – pored već navedenih, u ovom periodu pratile smo i sledeća suđenja:

I Suđenje u Ivanjici – Solidarnost sa porodicom Milivojević iz Lučana – krivični postupak protiv generalnog direktora fabrike naoružanja "Milan Blagojević-Namenska" iz Lučana – Radoša Milovanovića i dvojice rukovodilaca iz iste fabrike (Vladimira Lončarevića i Tome Stojića). Oni su optuženi da su 'izvršili teško

krivično delo protiv opšte sigurnosti' jer su 14. jula 2017. godine, nakon eksplozije baruta poginuli radnici Milomir Milojević i Milojko Ignjatović. Valja napomenuti da je interesovanje za ovo suđenje opalo nakon što je prvooptuženi *Radoš Milovanović* preminuo 21. aprila 2022.godine, zbog čega je obustavljen postupak protiv njega. U ovom izveštajnom periodu održana su tri **(3)** ročišta:

6. februara i 22. mart - Suđenje je nastavljeno ispitivanjem stručnog savetnika i sudskih veštaka od strane **Milovana i Nele Milivojević**, kao i **Mirjane Milivojević Tadić**. P. Bogdanović je negirao odgovornost rukovodstva fabrike za nesreću, dok su članovi porodice Milivojević, kao i njihov advokata osporili nalaze i mišljenje sudskih veštaka.

11. april – Osnovni sud u Ivanjici osudio je na kaznu zatvora od po 3 godine Vladimiru Lončareviću i Romi Stojiću, rukovodiocima fabrike 'MB Namenska' u Lulanima kao odgovorne za smrt radnika Milomira Milivojevića i Milojka Ignjatovića. Milovan Milivojević, otac nastradalog Milomira ozjavio da je 'presuda mizerna i minorna'. Advokat B. Borović takođe smatra da je presuda 'preblaga'. Izricanjem presude okončan je prvostepeni postupak pred sudom u Ivanjici. Ukoliko bude uložena žalba, o daljem postupku odlučivaće Viši sud.

II Suđenje Miroslav Mika Aleksić za silovanje i seksualno zlostavljanje

Januara 2021. – nekoliko bivših polaznica škole glume „Stvar srca“ iznelo je optužbe za silovanje i seksualno zlostavljanje protiv svog bivšeg učitelja glume Miroslava Aleksića.

21. aprila 2021. – podignuta je optužnica protiv Miroslava Mike Aleksića. On je uhapšen i u pritvoru je proveo osam meseci, kada je pušten da se brani sa slobode.

Februara 2022. – počeo sudski postupak protiv Aleksića je posle više odlaganja i završnih pripremnih ročišta.

U ovom izveštajnom periodu održana su dva **(2)** ročišta:

3. mart - nastavljeno je svedočenje oštećene *Milene Ćosić*. „Nemam poverenje ni u policiju, ni u sudstvo, jer znam da neću biti zaštićena. Imam utisak kao da sam preživela incest, jer me Mika gledao od detinjstva.“ Potom je opisivala traumatično iskustvo seksualnog zlostavljanja: „Osećala sam se poniženo jer mi to radi neko u koga sam imala ogromno poverenje.“

11. april - svedočila je oštećena *Ivana Velinović*. Pošto je svedokinja oštećena sudu rekla da u svemu ostaje pri svom iskazu koji je dala u policiji, januara 2021. godine o seksualnom zlostavljanju kojem je bila izložena ona, kao i druge polaznice škole glume. „Ja sam zlostavljana. Da, mislim da sam silovana, jer ja to nisam želela. On (M. Aleksić) je iskoristio poverenje koje sam ja imala u njega“, kazala je I. Velinović.

III Solidarnost sa Marijom Vihivski, izbeglicom iz Ukrajine –

Ukrajinska državljanka Marija Vihivska pobešla je od rata u Češku. Da bi mogla da bude sa svojim verenikom Rusom, preselila se u Srbiju. Marija je optužena za 'remećenje javnog reda i mira' iako je bila žrtva napada. Naime, 12. avgusta 2022. godine u Vinči, kod Beograda komšije su upale u stan i pretukle i nju i njenog partnera Rusa, a umesto nasilnika, Marija je optužena za 'remećenje javnog reda i mira'. Prilikom saslušanja u policijskoj stanici i pred sudijom za prekršaje, nije joj bio obezbeđen prevodilac i Marija je bila primorana da potpiše priznanje krivice ne znajući šta potpisuje. Policija je htela da uhapsi i njenog verenika, ali to se nije desilo jer on je imao ruski pasoš. Očigledno je da se radi o politički montiranom procesu i zato Marija opravdano smatra da je 'napad nacionalno motivisan', tj. posledica proruske/proputinvske propagande i demonizacije osoba ukrajinskog imena u režimskim medijima.

U ovom izveštajnom periodu održana su dva **(2)** ročišta:

6. februar - prethodno ročište održano je krajem decembra 2022. godine. Zahvaljujući advokatu Čedomiru Stojkoviću ukinuta je prvostepena presuda izrečena Mariji, a Prekršajni apelacioni sud uvažio sve žalbene navode advokata. Na ovom ročištu, svedočile su komšije koje su napale Mariju i Jurija i njihov izkaz je bio kontadiktiran i nelogičnim, suprotno Marijinom snimku celog događaja; snimak je advokat priložio sudu. Svedočili su i policajci, a na pitanje advokata zašto je samo podneta prijava protiv Marije jer je, navodno ona, zajedno sa Jurijem pravila buku, policajac je slegnuo ramenima: 'Ne znam'. Policajac je takođe priznao da ni on, niti bilo ko od njegovih kolega nije znao ni ukrajinski ni ruski ni engleski 'nismo uopšte angažovali prevodioca, niko sem Marije nije ispitan!'

7. mart – o napadu je svedočio Jurij Kuručki, koji živi u vanbračnoj zajednici sa optuženom Marijom: „Marija je sve to snimala svojim telefonom. Kada su to shvatili, upali su nam u stan.“

Sutkinja je stalno prekidala svedoka, zbog čega je advokat Stojković zatražio izuzeće postupajuće sudije, jer „sudija ne dozvoljava braniocu da vrši svoju dužnost odbrane.“ Nakon toga, suđenje je prekinuto.

IV Suđenje za paljenje kuće novinara Milana Jovanovića - Bivši predsednik Opštine Grocka Dragoljub Simonović, optužen je da je podstrekavao na paljenje kuće novinara portala Žig info. Jovanovića. Naime, 12.12.2018. ovom novinaru je podmetnut požar u kojem mu je izgorela kuća. Bivši predsednik opštine Grocka Dragoljub Simonović bio je osuđen na 4 godine i 3 meseca zatvora, dok su drugi počinioci ovog krivičnog dela: Vladimir Mihailović, Aleksandar Marinković i Igor Novaković bili osuđeni na višegodišnje kazne zatvora. Međutim, 24. decembra 2021.

Apelacioni sud u Beogradu ukinuo je osuđujuću presudu za paljenje kuće novinara Milana Jovanovića i 22. februara 2022. vratio predmet

Drugom osnovnom sudu u Beogradu na ponovno suđenje. Posle više odlaganja, počeo je ponovljeni postupak protiv četiri lica (*Dragoljub Simonović, Vladimir Mihajlović, Igor Novaković i Aleksandar Marinković*).

U ovom periodu održana su četiri **(4)** ročišta:

16. i 30. januar - Odbijeni je zahtev Odbrane za izuzećem Zamenika tužioca Predraga Milovanovića; sudija Luka Pantelić je odbio sve predloge novih dokaza i novih svedoka i svedokinja koje je Odbrana predložila Sudu itd. Optuženi i odbrana optužili Tužilaštvo i Sud za nezakonitu selektivnost dokaza.

20. februar – Završne reči obeležilo je insistiranje advokata odbrane optuženih da su njihovi branjenici izloženi 'satanizaciji njihovih u javnosti, posebno preko medija i pojedinih novinara'.

20. mart – izrečene su presuda u ukupnom trajanju od 17 godina: *Dragoljub Simonović*, bivši predsednik opštine Grocka a ranije i direktor Železnica Srbije, osuđen je na pet godina zatvorske kazne, *Vladimir Mihailović*-bivši policajac na četiri, *Igor Novaković* na tri i po, a *Aleksandar Marinković* koji je bio neposredni izvršilac paljevine a suđeno mu je u odsustvu, na 4,5 godine.

Ovim je završeno ponovljeno prvostepeno suđenje i Apelacioni sud će odlučivati o žalbama, ali se predmet više ne može vratiti na ponovno suđenje.

V Suđenje za paljenje Ambasade SAD i napad na ambasade Turske, Nemačke i Hrvatske – 21. februara 2008. (nakon proglašenja nezavisnosti Kosova) grupa huligana posle mitinga „**Kosovo je Srbija**“, u organizaciji Vlade i Skupštine Republike Srbije, upala je u neke ambasade, pri čemu je ambasada SAD-a zapaljena i tamo je stradao jedan od napadača.

Suđenje sedmorici neposredno osumnjičenih za ove napade 2019. godine završilo oslobađajućim i uslovnim presudama, koje su potom ukinute. Oktobra 2020. godine počelo je ponovno suđenje petorici, u vreme događaja, visokih funkcionera MUP Srbije: **Slobodan Vukolić**, nekadašnjeg načelnika Uprave policije Beograda i njegovog zamenika **Zoran Rašković**, general **Stevan Bjelić**, tadašnjeg načelnika policije za Grad Beograd i bivšeg načelnika Uprave policije MUP Srbije, generala **Mladena Kuribaka**. Optužen je i **Bojan Marković**, u vreme događaja komandant Žandarmerijskog voda iz Kraljeva. Oni su optuženi za krivično delo 'teško delo protiv opšte sigurnosti' tj. nepreduzimanje mera iz njihove nadležnosti za zaštitu ambasade SAD-a. U ovom periodu održano je jedno **(1)** ročište – nastavak dokaznog postupka, postupak je obustavljen protiv *Zorana Raškovića*, koji je preminuo.

VI Suđenje za ubistvo novinara Ćuruvije - Slavko Ćuruvija urednik opozicionog *Dnevnog Telegrafa* je ubijen 11.4.1999. ispred ulaza u

svoju zgradu u centru Beograda. Suđenje za ovaj zločin je počelo 2015. i trajalo je 4 godine. U aprilu 2019. okrivljeni su oglašeni krivim: Radomir Marković, bivši načelnik DB-a i Milan Radonjić, bivši načelnik Beogradskog centra DB-a osuđeni su na 30 godina zatvora. Ratko Romić i Miroslav Kurak kao organizatori osuđeni su na 20 godina. Septembra 2020. Apelacioni sud u Beogradu je ukinuo presudu, ističući da je prvostepeno veće prekoračilo optužnicu. U ovom izveštajnom periodu održana su četiri (4) ročišta: 6. 8. i 28. marta a 29. marta je izrečena presuda četvorici okrivljenih, osuđenih ukupno na **100** godina zatvora zbog učešća u ubistvu novinara Slavka Ćuruvije – kazne su identične kao u prvostepenom postupku.

(Integralne izveštaje sa navedenih suđenja možete naći na sajtu ŽUC-a)

DISKUSIONI KRUŽOCI, PREDAVANJA, DEBATE U PROSTORIJAMA ŽENA U CRNOM “SREDE U ŽUC-U”

Praksa redovnih diskusionih kružoka, predavanja i zajedničke refleksije o važnim društvenim i političkim pitanjima u zemlji i svetu, nastavljena je i u ovom izveštajnom periodu, u kojem je organizovano jedanaest (**11**) predavanja, debata, predstavljanja knjiga, projekcija filmova u kojima su učestvovala **180** osoba.

18. januar

18. januar “Rezolucija SB UN 1244-čitanje i komentarisanje, pravni i politički nivo”

Uvodničar **Mirko Medenica** je upozorio da više od 90 odsto građana/ki u Srbiji ne zna sadržaj ove rezolucije iako se na nju mnogo i često poziva u javnosti i javnom mnjenju: „Smatra se da je dovoljno reći 1244 i pravda je na našoj strani“.

Rezolucija Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija doneta je 1244 doneta je 10. juna 1999., ima 21 član i anekse. „Ono što bitno određuje poziciju SRJ i Srbije kao njenog međunarodno-pravnog sukcesora, jesu odredbe iz ove Rezolucije u kojima se kaže da je SRJ u obavezi da odmah obustavi nasilje i represiju na Kosovu“ podvukao je Medenica.

Medenica je skrenuo pažnju na sastanak zemalja članica grupe G-8 u Sankt Petersburgu 6. maja 1999. godine, kada je odlučeno da se vojska i policija SRJ i Srbije potpuno povuku sa teritorije Kosova – što se nalazi u Aneksu jedan Rezolucije. To znači da se oružane snage Srbije ne mogu vratiti na Kosovo, čime manipuliše srpski režim.

Novinar i pisac **Rade Radovanović** je dodao nekoliko svojih saznanja o toku pregovora za prestanak bombardovanja SRJ. „Kad se naši pozivaju na 1244, po pravilu ne znaju šta piše. Iz neznanja ili manipulativne strukture vlasti, tvrdi se da nam Rezolucija 1244 garantuje suverenitet i teritorijalni integritet. Ali to nije tako“. Naime, po Kumanovskom sporazumu (nakon okončanja bombardovanja Nato-a, juna 1999.) Miloševiću je biti omogućen ostanak na vlasti, uz povlačenje oko 140.000 pripadnika vojske i policije itd.

Razgovoru koji je moderirao Miloš Urošević prisustvovalo je **11** osoba.

25. januar

25. januar „Rat je svuda isti“ – zajedničko iščitavanje i komentarisanje knjige hrvatske spisateljice Slavenke Drakulić.

Rat je svuda isti (Fraktura, Zagreb, 2022), sastoji se od 28 tekstova na temu rata, pisanih i objavljivanih u periodu od 30 godina. Ona se u njima, rekao je moderator M. Urošević, bavi i Drugim svetskim ratom, ratovima u Jugoslaviji, ratom u Ukrajini, suđenjima za ratne zločine, *Radovanom Karadžićem, Ratkom Mladićem* i drugima...

Učesnicima/ama su ranije podeljeni neki od tekstova iz ove knjige Slavenke Drakulić, tako da su sada predstavljali i analizirali dobijene tekstove.

U vezi sa nekim od tema koje obrađuje Slavenka Drakulić u ovoj knjizi, započeo je i razgovor o tome da li deca ratnih zločinaca imaju neku vrstu ili stepen odgovornosti i da li je u redu dovoditi ih u vezu sa ličnostima i nedelima njihovih roditelja. Učesnici ovog dela debate u ŽUC-u, smatrali su da deca nemaju odgovornost i da ne bi smela da nose društvenu stigmatu roditeljskih grehova, ali da bi trebalo da im postave pitanje koje su mladi Nemci 60- tih godina postavili svojim roditeljima: „Tata, šta si radio tokom rata?“.

Ovu zbirku posebno čini zanimljivom tekst o ličnom odnosu Slavenke Drakulić prema Srbiji i Beogradu 'Zašto još nisam otkrivala u Beograd?' (2009.) u kojem ona odgovara na pitanje postavljeno u naslovu teksta, objašnjavajući svoj otpor time da se Beograd još uvek nije suočio sa svojom odgovornošću za raspad Jugoslavije i početak rata.

1. februar

1. februar „Toksična politika Srpske pravoslavne crkve – rastuća klerikalizacija javnog života - direktno mešanje SPC u obrazovni sistem; kako i zašto je SPC i dalje glavna poluga velikosrpskog nacionalizma; Zašto Srbija nije sekularna država?

Uvodničar Slobodan Sadžakov, profesor Etike na Univerzitetu u Novom Sadu smatra da je u Srbiji na delu sadejstvo države i SPC 'neka vrsta verskog fundamentalizma' jer je „Odnos vlasti prema SPC je za nju prioritet.“ Srbija nije sekularna država jer se SPC direktno meša u obrazovni sistem direktno mešanje **patrijarha Porfirija** u visokog sveštenstva u odluke u vezi sa nastavom veronauke u školama, kao i sa sadržajem udžbenika biologije.

SPC se takođe meša u donošenje političkih odluka o normalizaciji odnosa Srbije i Kosova (EU sporazum), čemu se SPC žestoko protivi itd. Razgovor kome je prisustvovalo **17** osoba moderirala je Staša Zajović.

8. februar

8. februar „Predavanje o političkom romanu i analiza romana „Pereira tvrdi da...“, autora Antonija Tabukija (Samizdat 1995).

Uvodničarka **Jelena Lalatović** (Institut za književnost) govorila je u uvodu o poreklu književno-teorijskog žanra „politički roman“, naglasivši da se politički roman bavi „političkim idejama u smislu državnog uređenja tj. određeni politički milje zadaje ton romanu“.

Savremeni politički roman, rekla je dalje uvodničarka, bavi se temama militarizma, nacionalizma i otpora fašizmu. Postoje, nastavila je Lalatović, i utopijski i distopijski politički romani koji, najčešće u alegorijama, promišljaju političke ideje ili sisteme. Kao izrazit primer distopijskog političkog romana ona je navela „*Sluškinjinu priču*“ kanadske spisateljice **Margaret Atwood**.

Zatim je počeo razgovor o romanu **Antonija Tabukija** *Pereira tvrdi da...*, kao dobrom primeru savremenog političkog romana, čija je radnja smeštena u 1938. godinu, vreme diktature Salazara u Portugalu. Potom se diskutovalo se o samom delu o kojem se deo učesnika/ica već informisao kroz čitanje većih delova Tabukijevog romana. U razgovoru koji je moderirao Miloš Urošević učestvovalo je **18** osoba.

15. februar

15. februar „Kako smo (pre) živele 2022.? Šta je obeležilo prethodnu godinu?“

O događajima u prethodnoj 2022. godini, kako od opšteg značaja i važnosti, ali i to što nam je lično, u privatnim okvirima obeležilo

život u toj godini-bilo kao pozitivno ili negativno, razgovaralo se u radionici u kojoj je učestvovalo **14** osoba.

Od najvažnijih pozitivnih događaja navedeni su: ekološke pobune građana u vezi sa iskopavanjem litijuma australijsko-britanske kompanije Rio Tinto; iznošenje javnih optužbi za silovanja i seksualno zlostavljanje i početak sudskih procesa.

Od negativnih događaja sve grupe su navele glorifikaciju ratnih zločinaca – murale sa likom ratnog zločinca Ratka Mladića.

22. februar

22. februar „Glasovi neposlušnosti – Ruski antiranti feministički pokret u 2022“

Razgovor (zoom) sa jednom od aktivistkinja Ruskog antiratnog feminističkog pokreta Ljoljom Novak, moderirala je Ekaterina Hazina/Katyia Khazina.

O delovanju pokreta: „*Naš pokret je počeo 25. februara 2022. dan nakon početka ruske invazije na Ukrajinu. Za godinu dana od malog aktivističkog pokreta postali smo svetski pokret u raznim zemljama; cilj je suprotstavljanje ruskoj agresiji i ratu u Ukrajini. U našem manifestu pozivamo na povlačenje ruske vojske sa teritorije Ukrajine, vraćanje svih okupiranih teritorija Ukrajini, izražavamo solidarnost sa Ukrajinom, podržavamo naoružavanje Ukrajine kako bi se odbranila.*“

O antiratnom aktivizmu u izuzetno teškim okolnostima Novak je kazala: *Naš pokret se sastoji od učesnica koje su izbegle iz Rusije zbog političkog pogrona, kao i onih koje su ostale u zemlji da se tu bore protiv rata. Naš pokret funkcioniše na taj način što su aktivistkinje koje su napustile zemlju uvek u kontaktu sa onim u zemlji; razmenjuju informacije preko društvenih mreža. Na žalost, zbog današnje političke situacije, aktivistkinje koje rade unutar Rusije ostaju nevidljive radi svoje bezbednosti. Zbog toga postoji iluzija da u Rusiji nema antiratnog pokreta. One se kriju od medija.*

Što se tiče **strategija pokreta**, Novak je objasnila: *„Tokom prvog meseca rata skoro svakog dana su bili neki protesti, ili veliki ili mala stajanja. Zbog policijskog nasilje i hapšenja shvatile smo da ovaj način protesta nije toliko efikasan, budući da nisu jednake sile - policijski kapaciteta i aktivistkinje. Jedna od antiratnih akcija koju smo napravile je bila akcija Žena u crnom. Širile smo informacije o Ženama u crnom na društvenim mrežama i to je mnogo inspirisalo ljude da nastave da razmišljaju šta da rade dalje. Izlazile smo u crnoj odeći sa belim cvetom. Policija je saznala za taj način protesta, i počela da hapsi ljude. Krajem maja 2022. godine broj uhapšenih sa tih antiratnih protesta je bio 15.000 ljudi. Tada smo shvatile da u Rusiji postoje dve vojske: vojska koja ratuje u Ukrajini i vojska koja ratuje sa građanima koji žele da izraze svoje mišljenje. Nakon toga smo shvatile da ulični protesti ne funkcionišu tako kako bi trebalo, pa su se antiratni pokreti usmerili na anonimne i partizanske akcije.“*

O ostalim aktivnostima pokreta: *borba protiv propagande –*

informacijska blokada Kremlja; širenje *informacija preko društvenih mreža, posebno o tome šta se dešava na ratištu; korisne informacije kako izbeći mobilizaciju, kako vratiti mobilisane kući, kako se zaštititi od policije itd.*

„Imamo 25 lokacija u inostranstvu u kojima rade aktivistkinje. One iz inostranstva pomažu da se mi borimo protiv rata, represije i ruskom kolonijalnom politikom, naglasila je Novak.

O političkoj represiji u Rusiji: „Podržavamo političke zatvorenike jer se njihov glas ne čuje. Trudimo se da ljudi ne zaborave na političke zatvorenike i saradujemo sa organizacijama koje rade sa njima“.

Ruske aktivistkinje u Srbiji: „U poređenju sa Rusijom ovde se osećamo bezbedno. U Srbiji smo osnovali Rusko demokratsko društvo“ itd.

„Izašla sam napolje sa transparentom „Ja sam Ruskinja i ja sam protiv rata. Ako se slažete sa mnom, zagrlite me“. Mnogo ljudi je prišlo i zagrlilo me. To je u Rusiji nemoguće. Ili mi ne bi prišlo mnogo ljudi ili bi došla policija“ kazala je jedna od učesnica.

15. mart

15. mart „Svedočenja o antiratnom otporu u Rusiji“ – projekcija dokumentarnog filma (40 min.) autorke **Ekaterine Hazina/**

je rekla da su u filmu intervjuisani ljudi-građani i građanke Rusije, koji su pružili otpor agresiji njihove zemlje na Ukrajinu. U filmu govore aktivisti i aktivistkinje iz Novosibirsk, Irkutsk, Sankt Petersburga i Vladivostoka. Oni koji se nalaze van Rusije, u filmu svedoče o svojim razlozima da napuste Rusiju: policijski progon, proglašenje delimične mobilizacije, onemogućavanje javnog protestovanja i nezavisnih medija kao i pretnje dugim zatvorskim kaznama itd.

Oni koji su došli u Srbiju smatraju da je ona za njih relativno bezbedna, jer nije bilo izručivanja Rusiji „Ali, nijedna zemlja nije sigurna. Dobro je ovde, ali je malo manje rizično u zemljama Šengen zone.“ Oni koji su došli u Srbiju zainteresovani su, kako su rekli, da podrže antiratne proteste u Beogradu protiv rata u Ukrajini.

Projekciji filma i razgovoru prisustvovalo je **13** osoba.

22. mart

22. mart „Zoran Đinđić, prosvet(l)itelj“ - tema razgovora odnosila se na nedavno objavljenu knjigu Mijata Lakićevića pod naslovom **Zoran Đinđić, prosvet(l)itelj**. Ova knjiga najnovija je u nizu dela (među kojima se ističu biografska monografija Dragana Lakićevića **Portret političara u mladosti** i poglavlje o Đinđiću u knjizi Latinke Perović **Dominantna i neželjena elita**, kasnije objavljeno i kao zasebno izdanje) koja pokušavaju da kritički vrednuju teorijski i naročito politički opus Zorana Đinđića. On je bio premijer Srbije od 2001. do 12. marta 2003. kada je ubijen.

Uvodničari (*Dragan Lakićević, Lino Veljak*) su istakli da je Zoran Đinđić osporio i odbacio utopiju komunističke zajednice (koju je u ranoj

mladosti zastupao u anarhističkoj i jednoznačno antiboljševičkoj varijanti), nadomestivši je realističkim zahtjevom za modernizacijom i normalizacijom Srbije, koja bi bila utemeljena na afirmaciji principa odgovornosti.

Ušavši u politiku, Đinđić je vodio pragmatičnu politiku i njegov pragmatizam je bio zasnovan na ubeđenju da je Srbiju tako moguće normalizovati i modernizovati jer značajan deo društva nije bio sklon na izgradnju institucija primerenih građanskom društvu. Međutim, bilo je jasno je da jake institucije ne mogu nastati na temeljima zatečene ruralne i patrijarhalne kulture. U tome je i koren tragične sudbine Zorana Đinđića.

Razgovoru koji je moderirala Tamara Spaić, prisustvovalo je **28** osoba.

29. mart

29. mart „Da li čuješ, da li osećaš – aktivistička borba za aktivistička borba za mentalno zdravlje“ (*Psychosocial Innovative Network i Građanske inicijative*)

Uvodničarka **Dragoslava Barzut**, aktivistkinja Građanske inicijative predstavila je istraživanje o položaju aktivistkinja i aktivista u Srbiji.

Barzut je navela da je politički kontekst za aktivizam izuzetno nepovoljan jer su aktivisti i aktivistkinje izloženi velikim pritiscima koji, direktno ili indirektno, dolaze sa političke scene. Pretnje, nazivanje izdajnicima, verbalni napadi, napadi i komentari na društvenim mrežama i tabloidima, manje ili više suptilno sistemsko ograničavanje rada utiču, rekla je Barzut, na njihov svakodnevni život, na odnose u porodici, sa prijateljima, u komšiluku; napadi uglavnom nemaju sudski epilog.

Barzut je iznela podatak da je, među ispitanicima i ispitanicama u njenom istraživanju, 30% radilo u organizacijama koje su se bavile ljudskim pravima, LGBT i nacionalnim manjinama, 16% socijalnom zaštitom, 10% vladavinom prava i 9% ekologijom. Što se obrazovnog profila tiče najviše ih je bilo sa fakultetom i master diplomom, zatim samo sa diplomom, slede oni sa doktorskim studijama, a najmanje sa srednjim i višim školama. Barzut je zaključila da se radi o „visoko kvalifikovanim kadrovima“.

Barzut se žalila i na to da donatori od aktivističkih organizacija traže suviše birokratskog posla koji ide na štetu njihovog aktivizma. **„Polaze od toga da je Srbija demokratska država. Oni nas birokratski opterećuju, pa gubimo aktivistički potencijal za promene. Organizacije izgube kontakt sa bazom pa su same sebi cilj.“**

Ovom razgovoru je prisustvovalo **13** osoba.

12. april

12. april „Sporovi u rodno kritičkom feminizmu“ – Sanja Milojević, anarho-feministkinja, London, naglasila je razvoj kategorije ravnopravnosti u zakonodavstvu Ujedinjenog kraljevstva. Prema najnovijem *Zakonu o ravnopravnosti*, definišu se kategorije pola,

rase, seksualne opredeljenosti i promene pola. Ona je dalje, objasnila zašto je kategorija pola važna u borbi za jednakost u društvu. „Uvek sam živela sa ljudima koji su „gender non conforming“, koji se ne ponašaju onako kako se to od njih očekuje. Uvek sam živela van tih binarnih kategorija“.

Milojević značaj polnog određenja vidi u konkretnim situacijama života: manja primanja za žene, problem zdravstvene zaštite: „Nedovoljno je da se samo promeni pol, a da se ne obezbedi odgovarajuća zdravstvena zaštita“. Razgovoru koji je moderirao M. Urošević prisustvovalo je **18** osoba.

19. april

19. april „Omaž Dubravki Ugrešić (1949-2023), književnici, naučnici, publicistkinji“ –

Uvodničarka **Azra Šeta Hadžić** je, na početku ovog razgovora-omaža, podsetila prisutne na neke važnije podatke iz biografije **Dubravke Ugrešić** koja je, nedavno, preminula u Holandiji. Ugrešić je, rekla je ona, radila na Institutu za teoriju književnosti, paralelno pišući neka od svojih prvih značajnih dela (*U raljama života*, *Forsiranje romana-reke*, uz više knjiga namenjenih deci). Ona je 1988. godine upravo za roman *Forsiranje romana-reke* dobila, kao prva žena spisateljica, nagradu NIN-a. Bavila se i Ruskom avangardom, esejistikom, pisanjem TV i filmskih scenarija...

Ovaj razgovor je bio posebno posvećen publicističko-društvenom angažmanu D. Ugrešić zbog kojeg je bila u hrvatskoj javnosti proglašena jednom od pet nepoželjnih hrvatskih intelektualki koje su 1992. u nedeljniku Globus, prozване „vješticama“.

Okosnica omaža Dubravki Ugrešić bio je razgovor o njenoj knjizi kratkih zapisa u formi eseja „*Kultura laži*“, kroz koje je ona prikazala svoje viđenje ličnosti i pojava kao fenomena jednog vremena. „Postojao je poziv ljudima da se mobilišu. Prve su nastradale žene prozване vješticama. I onda se te „vještice“ spaljuju. Tako je bilo nekad, a tako je i danas“.

Projekciji dokumentarnog filma o D. Ugrešić i razgovoru prisustvovalo je **16** osoba.

KAMPANJE, APELI

Pored navedenih inicijativa u ovom izveštajnom periodu, takođe smo pokrenule ili aktivno učestvovala smo aktivno u brojnim kampanjama pre svega u vezi sa zahtevima za suočavanjem s prošlošću – odgovornost za ratne zločine, nasilju nad ženama, protiv represije nad političkim neistomišljenicima; nad izbeglicama.

PAMTIMO: 30 godina od zločina u Štrpcima – 27. februara 2023. godine, navršavaju se tri decenije od zločina u Štrpcima. Pre 30 godina, pripadnici Vojske Republike Srpske (VRS), na železničkoj stanici u Štrpcima (BiH), iz voza koji je saobraćao na relaciji Beograd–Bar izveli su 20 putnika i potom ih ubili. U proteklih godinu dana, sudovi u Srbiji i Bosni i Hercegovini doneli su tri prvostepene presude za ovaj zločin. Međutim, Fond za humanitarno pravo (FHP), Žene u crnom, Sandžački odbor za zaštitu ljudskih prava i sloboda i Inicijativa mladih za ljudska prava podsećaju da porodice žrtava ni posle 30 godina nisu dobile pravdu.

Pripadnici VRS su 27. februara 1993. godine oteli i ubili 19 državljana SRJ i jedno NN lice. Od državljana SRJ, njih 18 su bili Bošnjaci, a jedan je bio Hrvat, svi su živeli u Srbiji i Crnoj Gori – u Beogradu, Prijepolju, Bijelom Polju i Podgorici. Žrtve ovog zločina su: Esad Kapetanović, Iljaz Ličin, Fehim Bakija, Šećo Softić, Rifat Husović, Halil Zupčević, Senad Đečević, Jusuf Rastoder, Ismet Babačić, Tomo Buzov, Adem Alomerović, Muhedin Hanić, Safet Preljević, Džafer Topuzović, Rasim Ćorić, Fikret Memović, Fevzija Zeković, Nijazim Kajević, Zvezdan Zuličić i jedno nepoznato lice. Najstarija žrtva imala je 59, a najmlađa 16 godina.

Do danas su pronađeni posmrtni ostaci samo četiri žrtve. Telo Halila Zupčevića pronađeno je krajem 2009. godine na obali jezera Perućac, a posmrtni ostaci Rasima Ćorića, Jusufa Rastodera i Iljaza Ličine nađeni su u istom jezeru 2010. godine.

Za ovaj zločin do sada je osuđeno 14 osoba, od kojih samo dve pravosnažno. Nebojša Ranisavljević, komandant dobrovoljačkog voda pod nazivom „Resavac“ ili „Skakavac“, koji je bio deo Interventne čete Višegradske brigade VRS, osuđen je pred Višim sudom u Bijelom Polju (Crna Gora) 2002. godine na kaznu zatvora od 15 godina. Mićo Jovičić, pripadnik Višegradske brigade VRS, protiv kojeg je vođen postupak pred Sudom BiH, priznao je krivicu 2016. godine i osuđen je na petogodišnju zatvorsku kaznu.

Specijalni sud za ratne zločine u Beogradu je 7. februara 2023. godine doneo prvostepenu presudu kojom je optužene Gojka Lukića, Duška Vasiljevića i Jovana Lipovca osudio na kazne zatvora u trajanju od po 10 godina, a Draganu Đekić na kaznu zatvora od pet godina, što su niže kazne od onih koje su za isti zločin dosudili sudovi u Crnoj Gori i Bosni i Hercegovini. Visina kazne nije u skladu ni sa uobičajenom

praksom Višeg suda u Beogradu u pogledu kažnjavanja za ubistva civila tokom rata.

Porodice žrtava, od kojih su većina državljani Srbije, do danas nisu uspele da dobiju status članova porodica civilnih žrtava rata koji bi im omogućio skromnu materijalnu podršku, kao i priznanje patnji koje su preživeli.

Fond za humanitarno pravo, Žene u crnom, Sandžački odbor za zaštitu ljudskih prava i sloboda i Inicijativa mladih za ljudska prava očekuju da Apelacioni sud u Beogradu uvaži žalbu Tužilaštva za ratne zločine na presudu donetu u februaru ove godine i da optuženima izrekne kazne koje odgovaraju težini ovog zločina, naglašano je u saopštenju.

Gradonačelnik da se izvini romskoj zajednici! – u saopštenju od 14. marta, Žene u crnom najoštrije osuđuju izjavu gradonačelnika Beograda Aleksandra Šapića, kojom je uvredio, ponizio i diskriminisao jednu od najmarginalizovanih zajednica u društvu u Srbiji – romsku zajednicu. ŽUC se pridružio zahtevima za hitnom ostavkom gradonačelnika Beograda.

Kazniti počinioce napada na Krokodil! - Žene u crnom osudile su seriju napada na udruženje Krokodil – ispisivanje grafita mržnje po zgradi u kojoj se nalazi udruženje Krokodil. Ovi akti nasilja se dešavaju u klimi koju proizvodi vladajuća Srpska napredna stranka na čelu sa predsednikom države Aleksandrom Vučićem. Oni se dešavaju u atmosferi ratnohučkačke politike u skladu sa kontinuiranom zločinačkom politikom rusofilije i putinofilije i imaju za cilj kako zastrašivanje tako i onemogućavanje rada. Napadi se dešavaju u političkom kontekstu u kome vlasti u Srbiji treba da prihvate sporazum o Kosovu i zbog toga im je potreban žrtveni jarac radi skretanja pažnje. Od nadležnih institucija države Srbije zahtevamo hitno pronalaženje i procesuiranje ovih napadača, kao i čvrste garancije predstavnika gradske vlasti da će stvoriti društvenu klimu u kojoj se ovakvi napadi ubuduće neće dešavati, *navodi se u saopštenju 15. marta 2023.*

Protiv hajke na profesore i profesorke FPN-a! - Žene u crnom su osudile hajku koja se vodi protiv određenih profesora/ki na Fakultetu političkih nauka/FPN Univerziteta u Beogradu. „Ispred zgrade fakulteta osvanili su plakati sa fotografijama *Stefan Surlića, Marka Vekovića i Jelene Lončar* sa natpisom *Izdajnici*. Fakultet političkih nauka je otkazao skup koji je trebalo da se održi – skup između Fakulteta političkih nauka u Beogradu/Srbija i Filozofskog fakulteta u Prištini/Kosovo.

Režim u Srbiji, u cilju skretanja pažnja sa sporazuma Srbije i Kosova koristi celokupnu propagandnu mašineriju protiv onih koji se decenijama zalažu za dobrosusedske odnose između Srbije i Kosova i saradnju između dve države na svim nivoima, kao i za priznanje nezavisnosti Kosova.

Žene u crnom izražavaju punu podršku i solidarnost sa svojim političkim saborcima i saradnicima sa FPN-a, zahtevajući od nadležnih institucija da stanu na put progonu političkih neistomišljenika/ca, navedeno je u *saopštenju od 17. marta*.

Pamtimo! – povodom 24. godišnjice ubistva 16 radnika u Radio Televizije Srbije/RTS-a u Nato bombardovanju (1999.), u znak saosećanja i solidarnosti sa porodicama ubijenih a ispred spomenika Zašto? u Tašmajdanskom parku, aktivisti/kinje Mreže Žena u crnom iz Beograda, Pančeva, Leskovca, Zrenjanina, Vlasotinca, Kraljeva itd. učestvovalaće 23. aprila na komemorativnom skupu (u 2:06h).

23. aprila 1999. godine, u NATO bombardovanju Savezne Republike Jugoslavije, pogođena je i zgrada Radio televizije Srbije, u Aberdarevoj ulici, u Beogradu. U tom trenutku, u zgradi se nalazilo 16 radnika, koji su tom prilikom poginuli.

Odgovornost za njihovu smrt, prema sudski utvrđenoj činjeničnoj istini, snosi bivši direktor RTS-a Dragoljub Milanović. Uprkos tome što je imao jasnih saznanja da će zgrada RTS-a biti bombardovana, nije o tome obavestio svoje zaposlene.

Dragoljub Milanović, kao i celokupni režim Slobodana Miloševića, u kojem je tada ministar informisanje bio Aleksandar Vučić, snose odgovornost za žrtvovanje nevinih ljudi.

I ovom prilikom upućen je *zahtev vlastima države Srbije da obeštete porodice žrtava i da priznaju svoju odgovornost za ovaj zločin. (Saopštenje od 21. aprila.)*

Stop fundamentalističkoj mržnji prema ženama! Stop napadima na ljudska prava, obrazovni sistem, demokratiju, Ustav! – u saopštenju (24. april) povodom zahteva Srpske pravoslavne crkve/SPC o ukidanju Zakona o rodnoj ravnopravnosti, ŽUC je najoštrije osudio *'opasno i antiustavno delovanje SPC-a čija je Informativna služba najavila pre par dana zahtev za ukidanjem Zakona o rodnoj ravnopravnosti (donetim 2021.)*. *Tome su prethodili opasni stavovi patrijarha Porfirija protiv rodno osetljivom jeziku, crkveno mešanje u obrazovni sistem, napadi na LGBTQ+ osobe itd. Takvi stavovi i zahtevi predstavljaju brutalno kršenje Ustava (2005.) po kojem je je država Srbija svetovna, a crkve i verske zajednice odvojene od države'*.

'Navedeni stavovi i zahtevi nisu nikakav originalan izum SPC-a – to je sastavni deo globalne ofanzive protiv 'rodne ideologije' koju sprovode združeni fundamentalisti – politički pokreti ultradesničarske orijentacije koji i na globalnom i na lokalnom planu zloupotrebljavaju religiju, naciju, tradiciju i kulturno nasleđe'.

ŽUC upozorava da SPC permanentno vodi kampanje protiv reproduktivnih prava žena, posebno protiv abortusa, kampanje za izbacivanja teorije evolucije iz škola, poput najmračnijih teokratskih režima; pruža utočište pedofilima i seksualnim predatorima, a nijedan od sveštenika - počinitelja seksualnih zločina nije kažnjen ni pred državnim a ni pred crkvenim sudom! ŽUC osuđuje glorifikaciju ratnih zločinaca i u ratu i miru.

„Žene u crnom, kao članice brojnih antifundamentalističkih mreža, a u skladu sa feminističkim internacionalističkim principima, i dalje će se zalagati za sekularni karakter društva: nemešanje crkve i verskih institucija u sferu obrazovanja, ljudskih prava, a posebno ženskih ljudskih prava!“

Izveštaj priredila: Staša Zajović;

Sarađivale/i: Azra Hadžić Šeta, Fahrudin Kladničanin, Katja Hazina/Kathya Khazina, Ljiljana Radovanović, Marijana Stojčić, Miloš Urošević, Nastasja Radović, Nataša Milanović, Zinaida Marjanović.

Jun 2023.